الا بذکر الله تطمئن القلوب
بعون الٰہی و فیوض نامتناہی مطلوب خاطر ذاکرین و مرغوب طبائع کاملین کتاب تزکیة القلوب المنسوب
نظام القلوب
از حضرت مولانا نظام الدین اورنگ آبادی چشتی خلیفۂ خاص حضرت شاہ کلیم اللہ جہان آبادی قدس سرہم باہتمام مولوی محمد عبد الاحد
در مطبع مجتبائی دھلی مطبوع گردید

بسم اللہ الرحمن الرحیم

ذکرِ حمد بیحد حلاوتِ لسان و فکرِ بیحد راحتِ جان حضرت کلیمی را کہ جمیع مخلصان پروانۂ شمعِ سلطان ارادت اوست و جواہرِ صلوات بے نہایت و زواہرِ تحیات بے غایت بر روح پر فتوح اعنی حضرت محمد مصطفےٰ صلی اللہ علیہ وسلم و بر ارواحِ طیبہ اولاد و اصحاب و مشاہیرِ رجال و احبابِ او باد **فرد** مستغرقِ درود و ثنا باد بحرِ شان؛ تا روز را فروغ بود شمع را شعاع ❊ موجبِ تالیفِ این رسالہ آنکہ راقم این اوراق عفا اللہ عنہ ما سبقُ الکرات و مرات بعضے مخلصان معنوی خصوصاً محب یقینی محمد علی خوشنویس برغبتِ تمام التجا کردی کہ فوائد اذکار را در عقدِ بیان باید نوشت و این دُررِ غُرر را در یک سلک باید پیوست تا نظامِ قلوب مخلصانِ دین و اہلِ الیقین گردد بنا برِ خواہش ایشان کہ اما السائل فلا تنھر در کلام مجید واقع ست از کلام سلف چند فصل اذکار در حیز تحریر آورد و آن اذکار بر بست و یک فصل نمودہ شد توقع از اہلِ بصیرت آنست کہ اگر سہوی و خطای در عبارت واقع شدہ باشد باعتبار آنکہ الانسان مرکب مع الخطاء والنسیان ۔ مشہور ست از کرم و لطفِ خویش اصلاح نمایند کہ العفو عند کرام الناس ماصول **فرد** بپوش گر بخطائی رسی و طعنہ مزن ❊ کہ نفس ہیچ بشر خالی از خطا نبود ❊ واللہ اعلم بالصواب امیدواری از حضرت باری آنست کہ ہر طالبی کہ کثرتِ اعمالِ ذکر بدین ترتیب کہ نوشتہ میشود بکند انشاء اللہ تعالیٰ بفیضِ الٰہی البتہ بذوق شوق باطنی واصل خواہد شد و کشود باطنی حاصل خواہد کرد بشرطیکہ از اجازت مخلصے بعمل آرد و الا ہلاک خواہد شد چنانچہ بزرگے گفتہ **فرد** اگر بے پیر راہی پیش گیری ❊ ہلاکت راز بہرِ خویش گیری ❊ و از نظرِ اغیار این جلیل القدر را پنہان خواہند داشت فہرست فصول اذکار این ست **فصل اول** در فوائدِ ذکرِ جہر **فصل دوم** در ارشاد و تلقین **فصل سوم** در ذکرِ پاس انفاس و جبسِ دم و نفی و اثبات لا معبود الا اللہ و سہ پایہ **فصل چہارم** در ذکرِ ذات کلمۂ اللہ و جبسِ دم اسم اللہ

واللہ جہراً یا مدخواہ یا قصر در محاربۂ صغیر و کبیر **فصل پنجم** در ذکر اللہ حاضری **فصل ششم** فی طریق تعلیم الذکر۔
فصل ہفتم در ذکر نفی و اثبات و ذکر ناسوتی و ملکوتی و جبروتی و لاہوتی **فصل ہشتم** در ذکر یک ضربی
تا دوازدہ ضرب **فصل نہم** در ذکر حدادی **فصل دہم** در ذکر کشف معانی قرآن و کشف قبور **فصل یازدہم**
در ذکر پنجتن پاک و ذکر کشف روح رسول اللہ و کشف الارواح و اسمار ملائکہ و اسم شیخ **فصل دوازدہم** در ذکر
حسب الاستعداد و صلاحیت از انتقال بعضے صفات بسوے صفات دیگر **فصل سیزدہم** در ذکر جبر ئیلی و
سہروردی و بدلا و فنا و بقا و ذکر جبروت و یاہو و کشف ملکوت و حضور و یا حی یا قیوم و لاہو الا ہو **فصل چہاردہم**
در اسمار اذکار یذکرون اہل اللہ **فصل پانزدہم** در معرفت اذکار عربی و فارسی و ہندی و بعضے سلوک جوگیہ و اذکار
ایشان و جلسہ **فصل شانزدہم** در ذکر اسم جلال و جمال و مشترک **فصل ہفتدہم** در شغل آئینہ و نظر بر دو چشم
در بالای ابرو **فصل ہشتدہم** در مراقبہ و در بیان مراقبۂ سلسلۂ نقشبندیہ **فصل نوزدہم** در ذکر جا انوران **فصل**
بستم انواری کہ در حالت ذکر ظاہر شوند **فصل بست و یکم** در علامت آواز شیطانی و رحمانی +

فصل اول در فوائد ذکر جہر قال اللہ تعالی فاذکروا اللہ ذکرا کثیرا یعنی یاد کنید خدای عزوجل را یاد کردنی بسیار پس یکے
از خصائص ذکر اینست کہ ہیچ وقت منع نیست بلکہ ہمہ اوقات مامور و ماجور ست اعلم ان الذکر محبوب فی جمیع
الاحوال الا فی احوال ورد الشرع یعنی انہ یکرہ الذکر حالۃ الجلوس علی قضاء الحاجۃ وفی حالۃ الجماع
وفی حالۃ الخطبۃ لمن سمع صوت الخطیب وفی القیام فی الصلوۃ ولا یکرہ فی الطریق ولا فی الحمام اجمع العلماء علی
جواز الذکر بالقلب واللسان للمحدث والجنب والحائض والنفساء وذلک فی التسبیح والتحمید والتہلیل والتکبیر
والصلوۃ علی رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم والدعاء غیر ذلک ولکن قراۃ القرآن حرام علی الجنب والحائض والنفساء
سواء قرأ قلیلا او کثیرا حتی بعض آیۃ ویجوز لہم اجراء القرآن علی القلب من غیر لفظ ثم لا ینبغی ان یترک الذکر
باللسان مع القلب خوفا من ان تظن بہ الریاء بل یذکر بہما جمیعاً ویقصد بہما وجہ اللہ تعالی وقد قدمنا علی الفضیل
ابن عیاض رحمۃ اللہ ان یترک العمل لاجل الناس ریاء ولو فتح علی الانسان علیہ باب بالاخطہ
الناس والاحتراز من تطرق ظنونہم الباطل لانسد علیہ اکثرہ ابواب الخیر وضیع علی
نفسہ شیئا عظیما من مہمات الدین ولیس ہذا طریقۃ العارفین ہذا النقل من اذکار النووی
نقل ست از حضرت بندگی شیخ عبداللہ قدس سرہ العزیز کہ میفرمودند کہ پیر دستگیر بندگی
حضرت شیخ قطب الدین حاجی قدس اللہ سرہ العزیز میگفتند کہ اوائل ذکر جہر دوازدہ سال گفتم از
شام تا صبح و از صبح تا شام فائدہ کہ در ذکر جہر یافتم در ہیچ عبادتی نیافتم چون ختم قرآن میکردم کمتر از ختم نمیکردم چون نماز
میگزاردم کمتر از ہزار رکعت نگزاردم و صائم الدہر بودم بلکہ در ہر ماہ اکثر روزہ طی میداشتم و چون دعوت اسماء میکردم

فصل اول در فوائد ذکر جہر

بکثر از لک بار بخواندم فما ثمره بے شمار در ذکر جہر دیدم ہیچ از نیہا ندیدم **فائده** یاغوث اذا جاءک العطشان فی یوم شدید الحر وانت صاحب ماء البارد ولیس لک حاجة بالماء فلو کنت تمنعه فانت ابخل الابخلین فکیف امنعهم وانا شهدت علی نفسی فانی ارحم الراحمین یا غوث گاہی که بیاید بر تو تشنه در روز سخت گرما و تو مالک آبِ سرد باشی و ترا ہیچ حاجتی نباشد اگر منع کنی تو آن آب از وی پس بخیل ترین بخیلان باشی پس چگونه منع کنم ایشان را از رحمتِ خود که من گواه میکردم بر ذاتِ خود بدانچه ارحم الراحمینم یعنی طالب را نسبت کرده است بر تشنه که غایت از شوق طلب بر تو بیاید و تو صاحب آبِ سرد باشی یعنی مرشد کامل باشی و بر مقاماتِ باطن مالک شده باشی و او را ارشاد نکنی پس تو بخیل ترین بخیلان باشی زیرا چه من ایشان را از رحمتِ خود منع نمی کنم تو ایشان را چرا از ارشاد منع میکنی و من بر ذاتِ خود گواه میگیرم که من از ہمه موجودات رحیم ترم یعنی صفت رحمت سبقت کرده است بر غضب من کما قال الله تعالیٰ فی حدیث القدسی سبقت رحمتی علی غضبی ✤

فصل دوم در ارشادِ تلقین که از پیران رسیده است بدانکه مرشد طالب را فرماید سه روز متواتر روزه دارد اگر تواند طے کند والا به اندک طعام افطار نماید و ہر روز کلمهٔ تہلیل و استغفار و درود ہر سه ہزار بار بگوید و بعد سوم روز غسل کرده پیشِ مرشد بیاید پس بفرماید که مرید فاتحه و اخلاص و آمن الرسول و استغفار و شهد الله انه لا اله الا ہو والملائکة و اولو العلم قائماً بالقسط لا اله الا ہو العزیز الحکیم بخواند و بعده بگوید که بیعت کردی برین ضعیف و خواجه این ضعیف و خواجگان خواجه او و بر پیغمبر صلی الله علیه وسلم و حضرت رب العزت عہد کردی که جوارح را بر نہجِ شرع مستقیم داری دل را بمحبت خدا تعالیٰ دہی درین وقت دستِ راستِ او بر دست چپ خود گیرد و پیشِ او نشسته باشد دست بدامن طالب زنند و اگر در مجلس ہجوم زیاده بود دامن گرفته گیرند و ہم چرا مرید گوید بیعت کردم و عہد بستم که بر نہج شرع باشم و دل را به محبتِ حق صرف نمایم بعد ازان مرشد او را در خلوت پیشِ خود به ادب بنشاند ہر ذکرے که ملائم حال مسترشد داند تلقین فرماید و باقی خود بدو دہد تا با عزاز تمام نگاہدارد و خلوت چنان باید که کسے غیر از مرشد و مسترشد در میان نباشد چه ہر طالبے با سراری مخصوص است و وصیت کند بر حکم مرشد ذکر را در کار فرماید و از گفتار و اظہار دور دارد تا مثمر اسرار و انوار گردد و طریق تلقین آنکه یکبار مرشد بگوید و مسترشد بشنود و باز مسترشد ذکر بگوید و مرشد بشنود و سه بار تکرار کنند و حواله سازد بعضے مرشد بگوید چنانچه ما را از پیران رسیده است حواله تو کردیم و مسترشد بگوید قبول کردیم نقل است که روزی امیر المومنین علی رضی الله عنه گفت یا رسول الله دلنی الی اقرب الطریق الی الله وافضلها عند الله واسهلها الی عباد الله فقال صلی الله علیه وسلم دوام ذکر الله تعالیٰ فی الخلوة والجلوة وقال علیه السلام غمض عینیک واسمع منی حتی اقولها فقال صلی الله علیه وسلم لا اله الا الله ثلث مرات رافعا صوتا مغمضا عینه وعلی رضی الله تعالیٰ عنه

فصل دوم در ارشاد تلقین که از پیران رسیده است

یسمع ثم قال لا الہ الا اللہ ثلث مرات والنبی صلے اللہ علیہ وسلم یسمع فاجازہ لہ صلے اللہ علیہ وسلم
ان یلقن لغیرہ ثم لقن علی رضی اللہ تعالیٰ عنہ للحسن البصری وہو لقن حبیب العجمی وعبد الواحد بن زید
فائدہ وقت پوشانیدن کلاہ این آیت سہ بار بخواند ید اللہ فوق ایدیھم فمن نکث فانما ینکث علے نفسہ
ومن اوفے بما عاہد علیہ اللہ فسیؤتیہ اجرا عظیما + درین راہ صادق کسی ست کہ قدر تاقیہ بداند **رباعی** در تاقیہ
جملہ عشق وشوق ست ہمہ + اسرار جمال دوست ذوق ست ہمہ + چون بر سر خود بنہادی آن مونس دست
بسوز عشق او چو شوق ست ہمہ + لباس التقویٰ ذالک خیر والعاقبۃ للمتقین بعدہ دوگانہ را
ادا کند در ہر رکعت بعد از فاتحہ سورۂ اخلاص سہ بار بخواند بعد از سلام دعا بخواند مستجاب ست ونیز امر کند
طالب را کہ بعد از ہر نماز پنجگانہ درود دہ بار واخلاص دہ بار وشش رکعت بسہ سلام صلوٰۃ الاوابین گزارد و
دو رکعت بعد این بہ نیت حفظ الایمان بخواند ونزد خواب صد بار تہلیل بخواند وفاتحہ بارواح اہل شجرۂ خویش
خواندہ باشد ترتیب مرید کردن زنان بمتابعت حضرت رسالت پناہ صلی اللہ علیہ وسلم چون عورت را مبایعہ
بیعتے میکردند در قدحِ آب مرید میکردند کما روے عمر بن الخطاب رضی اللہ عنہ عن النبی صلے اللہ علیہ
وسلم انہ اذا کان بایع النساء دعا بقدح من ماء فغمس بایدیہن وغمس رسول اللہ صلے علیہ وسلم یدہ فیہ
مشائخ قادریہ بہ متابعت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم بیعت عورت در آب میکنانند بعدہ بارواح سرور
کائنات وبارواح جمیع پیرانِ خود قدس اللہ سرہم فاتحہ واخلاص ودرود بخوانند کہ مدد تمام در کشائش باطن شود

فصل سوم در ذکر پاس انفاس وحبس دم ونفی واثبات لا معبود الا اللہ وسہ پایۂ پاس انفاس عالیہ
قادریہ در حالت برآمدن دم **ہی** گوید ودر حالت برآمدن دم ہو گوید پاس انفاس خص الخاص عالیہ قادریہ
ہو ہی ودر حالت درآمدن دم ہو ودر حالت برآمدن دم ہی گوید **ذکر مشی** اقدام اگر شتاب میرود
ودر ہر گام **الا اللہ الا اللہ** واگر آہستہ می رود در وضع پای راست **لا** گوید ودر وضع پای چپ **الہ** گوید باز
در وضع پای راست **الا** گوید ودر وضع پاے چپ **اللہ** اگر میانہ میرود در قدم راست **لا الہ** گوید ودر قدم
چپ **الا اللہ** ودر ہر قدمے **اللہ اللہ** گوید وسند مشغولی از مرشد معلوم خواہد شد وبعد فراغ ذکر سہ بار
سبحان اللہ والحمد للہ تا عظیم گوید ودست برآوردہ این دعا بخواند اللہم انک قلت فاذکرونی اذکرکم
وقد ذکرناک علے قدر قلتنا عقلنا وعملنا وفہمنا فاذکرنا علے قدر وسعۃ رحمتک وفضلک ومغفرتک
اللہم افتح مسامع قلوبنا لذکرک یا خیر الذاکرین ویا ارحم الراحمین ودرود گوید **شغل مشی** بوقت برداشتن
قدم **یا رافع** گوید ودر وقت گزاشتن قدم **یا خافض** گوید ذکر عالیہ قادریہ در رفتن **لا الہ** بوقت برداشتن
قدم **الا اللہ** ودر وقت گزاشتن گوید با ہر دو حال **الا اللہ** گویان باشد فتح باب باطن زود حاصل شود

فصل سوم در ذکر پاس انفاس وحبس دم ونفی واثبات لا معبود الا اللہ

پاس انفاس کلمهٔ لا اله بادم فرو دینه گزارد و کلمهٔ الا الله بادم بالا کشد و نظر پیوسته در بست و کشاد بر ناف دارد
از آنجا ذاکر دهن بسته بے حرکتِ زبان بدم ذاکر باشد چنانکه استغراق در ذکر بود و ذکر حیات گردد و در بیداری و
خواب ذاکر باشد عمر و چندان گردد دیگر لفظ الله الصمد را در هر دو دم فرو دینه و بالینه می گفته باشد محققان
گفته اند که ذکر هو بے اختیاری جاری ست خواه دانند یا ندانند پس همه شے همیشه در ذکر خداست لیکن کامل
آنکه بذکر خود آگاه و واقف گردد و ذکر خود را دائما در ملاحظه دارد با آنکه در عین ذکر خود آگاه و واقف گردد
و ذکر خود را دائما در ملاحظه دارد با آنکه در عین ذکر محو و مستغرق شود دیگر ذکری ست بے اختیاری در مغز
هر کس اگر گوش را لبسته بانگشتان دارد آن ذکر را بشنود بعضے این را صدای نامند که با صدای هویت در
باطن ملحق ست کسی که دائما بدین صدای مشغول ماند بصدای هویت رسد و در و گم گردد و شد ذکر کبریا در یابد
جلسهٔ مذکور نگاه دارد و پشت را خم خورده سر را میان کتفین چسپانیده دم را بتصور هو از تحت ناف بالا
کشیده و حبس کرده بدارد چون طاقت نماند بتدریج گزارد و باز از سر آغاز کند سند ذکر صدای هو ۹۹ بود نه
ملاحظه در یابد جلسهٔ معهود نگاه دارد و دم را حبس کرده هر دو انگشتِ شهادت در دو گوش نهد از سیلو فر دم را باواز
باطنی هو گویان بالا کشد و بآن صدای هو ۹۹ نود و نه اسما را در ملاحظه آرد و در تصور هر اسمے سر را اندک اندک
حرکت دهد چون تمام شود باز از سر گیرد مشغولی صوت سرمد که صوت لایزالی نیز گویند و در جوگ آنرا انهد گویند هر دو
سوراخ گوش خود را از انامل سبابتین محکم بند کن و متوجه شو که در دماغ تو آوازے مثل آواز افتادن آب
از بالا بهم مسموع تو میگردد و خود را باهتمام متوجه شنیدنِ آن آواز ده و یک لحظه از و غائب و غافل
مشین و چون رسوخی پیدا کند اندکے آن هر دو انگشت راست بکن و باز متوجه شو از شور عالم آن صوت
از تو غائب نشود و همچنان تا بجاے که بے مدد کوک کردن انگشتان آن صوت بشنوی و شور عالم و عالمیان
ترا مزاحمت نرساند بلکه صوت سرمد بر تو غالب از اصوات دیگر باشد و ترا درین مقام شوقے فرو گیرد که در نوشتن
و گفتن نیاید و بعضے فلفل گرد در پنبه پیچیده در صماغ گوش محکم نمایند که از حرارتِ فلفل آن صوت قوت گیرد و از بعضے
شنیدم فلفل در حریر پارچه سرخ رنگ پیچیده در صماخ محکم نمایند تا حرارت بیش از بیش حاصل گردد و صوت بسیار
قوت گیرد و آن فلفل بعد چولان چول برائے بیماری چشم بغایت نافع ست شغل نزد موحدان هند اگرچه
اقسام ست اما بهترین شغل ها شغلے ست که در خواب و بیداری و بے قصد و بے اختیار از نفس وی همیشه صادر
میگردد و آیتِ قرآن و ان من شیٔ الا یسبح بحمده ولکن لا تفقهون تسبیحهم اشاره به همین ست و آن
را تعبیر دو لفظ کرده اند نفسے که بالا میرود هون میگویند و نفسے که بیرون می آید هین میگویند یعنی او نیم
و صوفیه مشغولی این دو لفظ هو الله و الله هو را میدانند که در رفتن نفس هو و در بیرون آمدن نفس ا

و در رفتن الله و در بیرون آمدن هو ظاهر نشود بهتر پاس انفاس همین است که گفته شد فرد انفاس پاس دار
اگر مرد عاقلی + ملک دو کون توان کرد یک نفس + فرد بریده کردن شیطان و خناس + بر مردان بتیغ
پاس انفاس + ترا یک حرف بس از جمله عالم + که از جانت نیاید بی خدا دم + اگر تو پاس داری پاس انفاس +
بسلطانی رساندت ازان پاس + ذکر او ورد و برد الا الله نوع دیگر پاس انفاس که بکلمه الله بکنند و اشباع
او این است که ضم ها الله را باشباع بخوانند تا از و واو متولد شود و در وقت مد نفس الله بدم بگویند یعنی دم
لسان دل باشد و در وقت جذب نفس هو یعنی بدم گویند همان ذاکر در ذکر پاس انفاس برابر است که ذکر
لا اله الا الله باشد یا ذکر الله اگر صوت از خیشوم پیدا شود آن را ره بینی گویند و این شورش و سوز مشرب را
بسیار آرد لیکن بدماغ حرارت و خشکی رساند و خیشوم دماغ بروغن بادام چرب کرده باشد بهتر است این ذکر را
گریه بکمال رساند کمالش آنست که بی شعور و اختیار ذاکر دم ذاکر باشد اگر شخصی ساده را که هنوز لوح دل او از
نقوش اذکار و افکار منتقش نگشته باشد پیش روی خود زانو به زانو بنشاند و گوید که زنخ را بر سینه نهد و کمر را بطرف
شکم کج کند و سینه پیش بر آورده به نشیند و چشم بر بندد و مرشد احساس نفس او بکند وقت فرو بردن او دم خویش
مرشد دم خود بر دم او سر دهد و وقت بر آوردن او دم خود را مرشد دم خود در کشد چون باین طریق مشغول شود یکایک
نعره از مسترشد بر آید و ذکر الله هو از زبان وی جاری شود که مردم ازین در حیرت باشند و آن قدر سخت غالب
آید که از گرمی آن خون از بینی و گوش مسترشد بر آید و این را ذکر سینه بسینه گویند که بی واسطه زبان تعلیم او کند
اما اگر مسترشد شاغل باشد خصوصا به شغل مراقبه که تا حبس نفس نماید تدبیر مرشد در او اثر نماید که او نفس خویش
در خود دزدیده بود بلکه گاه باشد که اثر بیخودی شاغل هجوم بر مرشد نماید که از فکر تدبیر معطلش سازد و سند ذکر قلب
جلسه معین نیست بحبس دم بتصور اسم ذات معده را بالا کشد باز همان تصور فرود آرد و پیاپی بدین طریق مواظبت
نماید سند ذکر حیران جلسه معین نیست بحبس دم هفت کرت پیاپی از تحت ناف معده را بتصور الله بگردن
هو بالا کشد چون هفتم کرت تمام شود دم را به تدریج بگذارند باز از سر آغاز کند فائده از عمل روشن خواهد شد سند
ذکر نود و نه ضرب بحبس دم در یابد دو زانو بنشیند و دم بیرونی را از راه بینی درون کشیده حبس کند بعده دم
را به معده بر آورده الله گویان بر نیلوفر ضرب کند تا پنجاه ضرب باز چهل و نه ضرب را از معده جانب صدر
کشد و لیکن هر ضرب بی اسم ذات را به یکی از نود و نه 99 صفات موصوف گرداند پاس انفاس بحبس دم
بمجرد دم مشغول شود و دم سازی کند و دم را با قوت بالا کشد به مغز رساند چون تنگی نفس شود دم را آهسته آهسته
بگذارد چنانکه احساس آن دم نشود و این را تسکین و آرامی خوانند بهتر آنست که بذکر الله الله با واسطه و ملاحظه
بحبس دم مشغول ماند چون حرارت دم بمغز رسد منی گداخته در وجود آید باز محتلم نگردد چون دم فرو دهد و بالینه بادام حیوة

جمع شود یکے گردد که مجمع البحرین اشارت بدان دارد آن مقام آب حیات ست آنگاه روحانی گردد و عالم طیر و سیر
پیش در آید علم لدنی و علمناه من لدنا علما + روی نماید و عمر دراز گردد و با خضر علیه السلام ملاقات شود
صاحب تصوف روزگار گردد درین کار ترک جماع و تجرید و تفرید شرط است پاس انفاس حبس دم سه پایه ست
این سه ارکان دارد یکی اسم ذات در مقام حدیث نفس دوم ملاحظه صفات امہات در محل خطره سوم واسطه
در مرکز دل و تمثیل این سه پایه ابریق کرده اند که بغیر یکے قائم نماند و این معنی رکن ست اسماء صفات که با اسم
ذات یاد کنند در اصطلاح مشائخ آنرا بملاحظه و اراده خوانند و منظور دل را بتصور و واسطه و برزخ گویند و
شرائط این ذکر مشهور ہفت اند یکے شد دیگر مد سوم تحت و این سه داخلی اند که بے این سه ذکر نبود چہارم محاربه
پنجم مراقبه و این دو نه داخلی اند نه خارجی اند داخل محاربه در شد و تا داخل در ملاحظه ست ششم محاسبه ہفتم مواعظه و این دو
شرط خارجی اند ملازمت این نیز باید عطلت و غفلت نبود و ذکر بر دوام باشد و نیز این ہفت شرائط در ذکر ده رکنی
ست مشهور درین کار ہمین دانند و بروایتی فوق شرط ہشتمی ست چنانکه گفت **فرد** برزخ و ذات و صفات و شد و
مد و تحت و فوق + می نماید طالبان را کل نفس ذوق و شوق + دو و شرط دیگر اند ملازمت این نیز باید تا فائده
تمام حاصل آید و آن تعظیم و حرمت ست تعظیم وقار حق تعالی و حرمت رعایت آداب شرع ست چنانکه مطابق
و منقاد اوامر و نواهی بوده و به دوام وضو و استقبال قبله و رعایت آداب دیگر در ہمه اوقات و دور بودن
از شبهات و بدعات عزیز من می باید که در یک دم ذکر چندان قبض دم کند که تنگی نفس بود و بیخودی پدید آید
و چندان سعی کند که ہزار دم در روز و ہزار دم در شب میسر آید لیلاً و نهاراً مستغرق شود **فرد** اگر یک ذکر گوید
صبح تا شام + رسد کارش بفضل حق با تمام + چون بفضل و کرم حق تعالی توفیق رفیق این ذکر گردد و ذکر بمغز
جان رسد خبر بجان دهد تا کدام سعید را این دولت بود بدانکه اسم ذات الله ست و ملاحظهٔ اسماء و صفات
امہات سمیع و بصیر و علیم ست و این ترتیب را نزول خوانند باز عروج کند علیم و بصیر و سمیع باز نزول
کند سمیع و بصیر و علیم نه بار می شود باز ہم برین طریق مشغول باشد و معنی اسماء و صفات بخاطر می آورده باشد
تا ملاحظه حاصل گردد و خیال به ملاحظه گمارد و برائے خطره بندی نظر دل دائم بر واسطه دارد که واسطه در نوبت
نیست و در ملاحظه نوبت ست و تصور اصلی بزرگ ست که فانی الشیخ بفنائی الله میرساند که از جمله اغیار حق و از خودش
آگاهی نماند و ذاکر در ذکر در مذکور محو گردد **فرد** توحید حلول نیست تا بودن تست + ورنه بگذاف آدمی حق نشود
طریق سه پایه است که الله بدل گوید و زبان در کام سخت کند تا متحرک نشود و همزه از تحت ناف آغاز کند تا ذکر تمام
دم نقصان بود و مد کشد تا ملاحظه و واسطه بتمام در آید و علی هذا القیاس دوم بار و سوم بار و این نزول است در
هر اسم یک صفت ملاحظه کنند و بعضے هر سه اسماء صفات در یک اسم ذات ملاحظه کنند و مد دراز کشند و بعضی

اسمار صفات با عروج ونزول در یک اسم ملاحظه کنند و بعضے مد اسم ذات تا حدے کنند کہ قبضِ دم حاصل آید و
درین قبض دم ہر چند اسمار کہ در آیند ملاحظہ کنند شد و مد و فوق و تحت آنست کہ ذکر اللہ را از فرود ناف بگیرد
و بعدہ با قوت آغاز کند و مد کشد یعنی دم را دراز کشد و صوت حسن یار کند تا ذکر عادت عبادت باشد بسبب
قصد و مشقت و ذکر القلب وسوسہ نباشد و تمام دم سوے بالا سینہ بگیرد و حبس دم کند تا در یک دم دو ذکر
یا سہ ذکر یا زیادہ ازین بود تا حرارت در باطن پیدا آید و حال متولد شود باید کہ کشش دم ہر دم فوق المعتاد
بود تا موجب منع انتشار ہوا گردد و حرارت باطنی ظاہر شود و وسومات باطنہ گداختہ گردد زیرا کہ ہوا گرمی
دارد و بہ بیرون آمدن ہوا گرمی بدسومات باطنہ نمیرسد و عروقے کہ متصل اند چربی بسیار دارند و بواسطہ
چربی خناس مشوش بدل عروق متعلق میکند و خطرات فاسدہ و وساوس باطلہ در دل میگزارند چون
دم بستہ گردد و حرارت دم بہ آن چربی رسد گداز شود و صفائی دل پدید آید خناس مقہور گردد و چون
کشش دم فوق المعتاد بود قبض و تنگی نفس گردد و خطرہ بندی شتاب شود و محویت بروے پدید آید و
حرارت دم در تمام اندام و اعضا و گوشت و پوست جاری گردد آتش محبت در دل افتد غایت مافی الباب
کشش دم و خطرہ بندی را خلو معدہ از طعام و شراب شرط است خصوصاً در ابتدار حال **فرد** کجا ذکر گنجد
در انبان آز + بسختی نفس میکند پا دراز + بدانکہ در تحت فائدہ بسیار و حرج بیشمار در اعتبار بے تحت ذکر نقصان
و در تحت حرج و زیان مبادا خون بارد و ہلاکت آرد ہر چند تحت بلیغ تر ذکر مستاصل تر پس از تحت تنہا امکن
چارہ نبود اما باید کہ خود را از حرج دور دارد و تحت در کار آرد اللہ یعصمک حامی وقت ست ہیچ زیان
نرسد و ذکر بمغز جان برسد و خبر سبحان بدہد انشار اللہ تعالیٰ **فرد** جان باز کہ وصل او بدستان ندہند
شیر از قدح شرع بمستان ندہند + بدانکہ ذکر پاس انفاس درین ذکر حاصل ست اگر ہمہ اوقات انفاس
را بذکر مشغول دارد خطر غیر در دل نیارد **نظم** پاسبان دل شو اندر کل حال + تا نیابد ہیچ دزد آنجا مجال
ہر خیال غیر حق را دزد دان + این ریاضت سالکان را فرض دان + **ت** ہر یک نفس کہ میرود از عمر گوہریست
کان را خراج ملک دو عالم بود بہا + مپسند کین خزینہ دہی رایگان بباد + وانگہ روی بخاک تہی دست بینوا +
ذکر نفی و اثبات جلسہ از مرشد فہمیدہ ذکر کند لا معبود الا اللہ لا مطلوب الا اللہ لا مقصود الا اللہ
لا محبوب الا اللہ لا موجود الا اللہ + این را تا دو صد مرتبہ دریکدم در وقت صبح بکند سہ پایہ قادریہ عالیہ
فرد برزخ ذات و صفات شد و ما تحت فوق + مینماید عاشقان را کل نفس ذوق و شوق + **اشغال**
قادریہ عالیہ سمیع صفات اللہ سمیع اللہ متکلم اللہ بصیر اللہ قدیر اللہ مرید اللہ موجود اللہ علیم **شغل** لفظ
اللہ در مشرب قلندریہ بذکر جہر شاغل بمعبود اس اشارہ تنہا باشد مشاہدہ اسم ذات در دل خود اللہ و رکند ان

عالم کثرت به عالم وحدت رسد این ست الله الف اشاره یکی ست لام اشاره نفی ست غیر هو اشاره از وست
یعنی اسم ذات العلم لقطعه همین اشارت ست الله را از زیر ناف باید بالا کشد بام الدماغ رسانیده در عین مد
برزخ نگاه دارد یا این اراده بگوید کان الله ولم یکن معه شی و باز هو را بدم زیر ناف رساند الحضرت
فی ذریت الکائنات بذات و صفات در هر دم بمراقبه همچنین گفته باشد سند ذکر قلندریه دریابد جلسه گور
نگاه دارد و یا حسن میان دو زانو و یا حسین بر ناف و یا علی بر کتف چپ و یا محمد بخود گویان ضرب کند
باز از سر گیرد و بعضے مشائخ مجرد یا محمد گویند بدین طریق یا بطرف آسمان و محمد بر سینه و در سلسلهٔ قلندریه یکدم
الله هو حق گفته باشد بدانکه شغل باطنی بر انواع ست بعضے صورت خود در آئینه دیده بر آن صورت نظر
گمارند و بعضے بر صورت معنویه روحیه نظر دارند بعضے بر آئینه روے مرشد دائما نظر دارند بعضے بر نقش
الله نظر گمارند و بعضے ذات الله بر آن خیال در نه گنجد در خیال دارند اعبد ربک کانک تراه
حق تعالی را برین خیال محو ساخته بعضے بر حقیقت جامع خود نظر دارند و بعضے بر حقیقت جامع عالم و بعضی
بر حقیقت جامع الہیه و بعضے بر یک فردی از افراد انسانیه و بعضی دائما تمام عالم را نوری محض تصور کنند تا بمراد رسد

فصل چهارم در ذکر ذات کلمه الله و حبس دم اسم والله جهرا باید خواه با قصر محاربه صغیر و کبیر - ذکر ذات
کلمه الله ست و این کلمه را اهم در سلسلهٔ قادریه مثل کلمهٔ لا اله الا الله از یک ضرب تا دوازده ضرب که ذکر میکنند
آنرا ذکر حضوری گویند و آسان ترین ضربها از روے فهم و عمل آنکه کلمه الله را استاده چپ و پیش و طرف آسمان
و جانب دل پنج ضرب ست برند و خود را همون دانند زیرا که غیر را اصلا وجود نه و وجود حق سبحانه تعالی را انتها نه
تا در مظہرے متقید گردد و طریق ذکر آنست که لا اله را از پیش ابتدا کند و الا الله را بر دل ضرب کند طریق اسم
الله الله الله را کند این ست که یکبار اسم الله طرف راست بگوید و دوم طرف چپ و سوم بر دل زند طریق ذکر
ها هو هی بدانکه جانب کتف راست رو آورده ها گوید و بجانب چپ هو سر نگون کرده بر دل هی زند پیاپے
برین سند عمل نماید فائده خواهد شد خاصه عمل حضرت عبد القادر جیلانی رضی الله عنه ذکر الله جهرا خواه باید خواه با قصر
بملاحظه انت الهادی و انت الباقی با قوت تصور گوید دیگر ذکر الله با تصور الله معی . الله حاضری
الله ناظری گوید و این ذکر شیخ سهیل بن عبد الله تستری ست و دیگر از شیخ عبد القادر جیلانی رض ست که الله
حاضری الله ناظری الله شاهدی الله معی طالب را باید که همیشه بگوید گاہے در دل بگزارد و گاہے
بزبان می آورده باشد و مراقبه الله حاضری الله ناظری الله شاهدی الله معی در سلسلهٔ قادریه مقرر ست
و در سلسلهٔ عالیه چشتیه این الفاظ را اکثرے در اشغال و اربعینات و سجدات با خضوع و خشوع بر زبان
دارنده باشند و حضور این معنی دائما در دل خود میدارند درین ذکر فتوح بسیار و کمالات بیشمار ست و دیگر

فصل چهارم در ذکر ذات کلمه الله و حبس دم و اسم الله جهرا باید خواه با قصر محاربه صغیر و کبیر

ذکر اللہ تو می بینی و تو میدانی و تو میخوانی سندِ ذکر اللہ حق تو لی طرف راست دو زانو بہ نشیند اللہ گویان معدہ را بالا کشیدہ و حق گویان ضرب کردہ تو لی گویان بدم آہستہ آہستہ بلند کند باز از سر گیرد و سند ذکر ضیاء پایہ جلسہ مذکور نگاہ دارد و ہر دو دست بر دو زانو نہند سر را برابر ناف آوردہ اللہ گویان دم بمعدہ بالا کشیدہ و حق گویان بر معدہ ضرب کند و ہو را باد بام الدماغ رسانیدہ باز ضربے در پیش و ضربے بر ناف بجانب پشت خم خوردہ و ضربے درمیان دو زانو و ضربے بہ زانوے راست و ضربے بہ پہلوے چپ و ضربی بر ران راست و ضربے بر سر زانوے چپ و ضربی بہ پہلوی راست و ضربی بران چپ و ہشت ضرب بپایہ ہو گویان درخود کند باز از سر آغاز کند فائدہ این بار تحمل روشن خواہد شد و دیگر ذکر ہو ہو بملاحظہ ہو الحی القیوم ہو السمیع و ہو البصیر و ہو العلیم مشغول شود و دیگر انت انت بہ ملاحظہ انت الہادی و انت الباقی و انت الکافی یا ملاحظہ انت المعبودی و انت المطلوبی و انت المقصودی و انت المحبوبی و بہ ملاحظہ انت الرحیم انت الکریم انت الدائم انت القائم انت الحاضر انت الناظر انت الشاہد الغرض مذکور از انواع اذکار دوام حضور تمام این ست باید کہ دائم خود را اذکار دارد کہ بہر ذکرے کہ باشد و اذکار بدہد از گفتار و اظہار دور باشد ع کار کن کار بگذر از گفتار :: اندرین راہ کار دارد کار :: دیگر مشرب شطار اسم ذات بزبان یا بدل گوید و ملاحظہ اسماء و صفات یعنی سمیع و بصیر و علیم در خیال دارد و برزخ شیخ پیش نظر گیرد و تعداد شمار کند و از زیر ناف آغاز کند و بہ تارک رساند و در یک دم و یک بار در محاربہ صغیرہ و در یک دم صد بار در محاربہ کبیرہ و چون درین صفات استقرار یافت صفاتِ دیگر گوید و عروج و نزول مراعات نماید و محاربہ کبیرہ دم گرفتہ بشدت تمام بالملاحظہ و واسطہ ذکر گوید تا بیخودی و بیہوشی آرد و آنچہ بگرسنگی بسیار و بہ بیداری بسیار حاصل بشود باین زود حاصل شود محاربہ صغیر اینست کہ طالب دہن بستہ و دم گرفتہ اسم ذات اللہ بدل برعایت و واسطہ و ملاحظہ و شد و مد و تحت و فوق و صورت حسن بگوید و چنان کوشد کہ بچہل ذکر در یک دم برسد چون در یک دم از چہل ذکر زیادہ شود آن را محاربہ کبیر گویند و چنان کوشد کہ در ہر دمے اذکار زیادہ شوند تا صد ذکر و دویست ذکر در یک دم حاصل کند چہ بہ دو دویست ذکر در یک دم با رعایت ملاحظہ و واسطہ و شد و مد و تحت و فوق رسد مقام محویت پیش آید و استغراق روے نماید و سلطان ذکر در آید ذلک فضل اللہ یؤتیہ من یشاء واللہ ذو الفضل العظیم ::

فصل پنجم در ذکر اللہ حاضری وغیرہ۔ اللہ حاضری اللہ ناظری اللہ شاہدی۔ اللہ معی باید کہ جلسہ مذکور معہود با فکر و تصور نگاہ دارد و دم را حبس کردہ بے حرکت لب بہ شغل مذکور مشغول باشد

فصل پنجم در ذکر اللہ حاضری وغیرہ

چون الله حاضری گوید ان الله بکل شئ محیط تصور کند و چون الله ناظری گوید ان الله بصیر بالعباد تصور
کند و چون الله شاهدی گوید فاینما تولوا فثم وجه الله تصور کند و چون الله معی گوید و هو معکم اینما کنتم تصور
کند باز سر گیرد الله معی الله شاهدی الله ناظری الله حاضری با تصور مذکور همین طریق تا تواند بروح
و نیز دل مشغول شود حضرت سلطان نصیر الدین محمود می نویسند که حضرت تاج المقربین بدر الملة والدین رحمة
العالمین سلطان المشائخ محبوب الٰهی خواجه نظام الدین اولیاء را این تصور حضرت غوث الثقلین حضرت شیخ
عبد القادر جیلانی رضی الله تعالیٰ عنه در معامله تلقین فرموده بودند تا حال در چشت و سلسله قادریه معمول ست
باید که در شب و روز پیوسته مشغول باشد تا تمام حضور حقیقی گردد هر کس که این تصور کند تحقیق از بند خلاص شود
و از خود فانی و بقائی حق باقی شود اے عزیز عشق کمال باید تا بدین مقام رسد چرا که این مقام عاشقان ست بیکبال
دست ندهد در این حال سلطان نظام الدین اولیاء میفرمایند رباعی عشق آمد و شد چو خونم اندر رگ و پوست ؛
تا کرد مرا از من و پر کرد ز دوست ؛ اجزای وجودم همگی دوست گرفت ؛ نامی ست مرا بر من و باقی همه اوست ؛
الغرض شرط مقدمه این راه اینست که طالب حقیقی را رتبه می باید به پیر و مرشد اینچنین سپارد که چون مرده پیش
غسال از همه ارادت خود بدر آید تا کار طالب را فتح باب کشاید ذکرے چند ست که سینه بسینه رسیده و نمی فرمایند
مرشدان مگر در اواخر حال مریدان بعد آنکه ریاضت و مجاهدات و از تعینات برآورده باشد و تصفیه تمام
حاصل نموده باشد منتها ذکر معیت یا معی یا معی یا معی یا هو یا هو یا هو وحدت کلی مشاهده ذاتیه
و صفاتیه پیدا گردد و سند وے آنست که بنشیند بقعده صلوٰة مگر آنکه برون کشد هر دو قدم را از زیر دو سرین
خود و بنهد دو سرین خود بر زمین و محکم بگیرد و بدست راست بازوے چپ و بدست چپ بازوی راست
پنج ضرب باین کلمات بگوید ضرب اول میان قدم راست ضرب دوم مابین دو زانو ضرب سوم میان
قدم چپ و زانوے چپ و ضرب چهارم بر جگر و ضرب پنجم بر فضاے دل بشدت و قوت با حضور آنکه هو
اشارت ست با حدیت مطلقه لیس کمثله شئ و اولا آنست که در ایام این ذکر غذاے ذاکر شیر باشد و اکثر
اوقات بعطریات استعمال کند و گاه باشد که اختصار کند بهمین سه کلمه هو هو هو یا معی و سند بحال ست
مگر آنکه هو هو ضرب به آسمان زنند و یا معی بجانب دل منتها ذکر کلیت بک الکل منک الکل الیک
الکل یا کل الکل مشاهده ذاتیه و صفتیه میسر ساند آنست که مربع بنشیند و پس ضربے بزند و به یمین ضربے
و بشمال ضربے و بسوے آسمان ضربے تا بر دل ذکرے منتها ذکر احاطه یا محیط ظهراً و بطناً صورت مشاهده ست
و سند او این ست که وقت ظهراً چشم بر کشاید و وقت بطناً چشم بر بندد منتها ذکر محو الجهات انت فوقی
انت تحتی انت امامی انت خلفی انت یمینی انت شمالی انت فاینما تولوا فثم وجه الله و انا مع الجهات فیک

سنداو این ست کہ برخیز و سوے عرش روے کند و گویدانت فوقی و جانب طبقات ارض نگرد و بنشیند و
گویدانت تحتی و بگرداند روے سوے پیش و بگویدانت امامی باز بگرداند سر بجانب پس بگوید انت خلفی و ہمچنین
دست راست و دست چپ و ضرب بزند بر دل و گویدانت فی و برخیزد و بگردد و گوید انا مع الجہات فینما
اینما تولوا فثم وجہ اللہ منتہیا ذکر تجلی انانیت انی انا اللہ لا الہ الا انا بعد نماز تہجد بگوید صد بار سندش این ست کہ
سر بردارد بجانب آسمان و بگوید انی انا اللہ و بگرداند سر خود بجانب بازوے راست خود و بگوید لا الہ و بشدت
ضرب بر فضاے دل بزند بگوید الا انا و بعضے این ذکر را بدین طریق کنند کہ انی انا اللہ بر دل لا الہ بجانب
آسمان باز الا بر دل ضرب کنند نوع دیگر انا طرف دل انت طرف آسمان باز انا طرف دل گوید و در
ہمہ این اذکار خمسہ تصور معانی و تصور برزخ شرط ست ❊

فصل ششم فی طریق تعلیم الذکر - قال مولانا سعد الدین الکاشغری ان طریق تعلیم الذکر ان یذکر الشیخ
فی قلبہ اولا لا الہ الا اللہ محمد رسول اللہ وینبغی للمرید ان یحضر قلبہ فی مقابلۃ قلب الشیخ و یغمض عینہ و یطبق الفم
والسن بالسن مع السن و یلصق اللسان بعرش الفم بحبس النفس و یذکر بالقلب لا باللسان بالتعظیم والقوۃ
بموافقۃ الشیخ و فی ذکر الحبس یراعی عدد الوتر مرۃ او ثلث مرات حتی یظہر اثر حلاوۃ الذکر فی القلب قال
سیدنا و مولانا الذکر طرد الغفلۃ فان حصل لک فی صحبۃ الشیخ حصل خلاصۃ الذکر و زبدتہ وان لم یحصل فی الصحبۃ
فاذکر اللہ بالطریق المذکور لکن لا تضیق نفسک فوق الطاقۃ ینبغی ان تکون متوجہا فی اثناء الذکر الی القلب
الصنوبری الشکل حتی لا تجیٔ الخواطر من الدنیا والآخرۃ کن ذاکرا بہذا الطریق ان تبتدی بکلمۃ لا من تحت
السرۃ فارفع الی الدماغ بکلمۃ الہ من الدماغ الی الکتف الایمن و یضرب الا اللہ مع الحرکۃ علی القلب الصنوبری
الشکل حتی تصل حرارتہ الی الاعضاء کلہا بالنفی تنفی وجود جمیع المحدثات و تطالعہا فانیا و بالاثبات یثبت وجود الحق
بنظر البقاء والمقصودیۃ فاذکر بہذا الطریق مع ملاحظۃ المعنی المذکور ولا تفارق الذکر وقتا من الاوقات حتی یثبت الموجود
ویستقر الذکر فی القلب ان مولانا سعد الدین الکاشغری صحبہ الشیخ سراج الدین البرسی فی بدایۃ الحال فلقنہ ذکر
الکلمۃ الطیبۃ وہو مذکور فی رسالتہ بہذہ الکیفیۃ یبد، راس الف لا من تحت السرۃ وکرسی کلمۃ لا علی صدرہ محاذی الید
الایمن وراس الثانی من الف لا یمنی القلب الصنوبری وکلمۃ الہ یتصل بکرسی لا محاذی الید الایمن و الا اللہ
محمد رسول اللہ بغیرہ متصل الصنوبری بحفظ الکلمۃ الطیبۃ بہذا الشکل والکیفیۃ و تکون مشغولا علی الدوام رشحہ طلب
منہ شخص تعلیم الذکر فقال ہذہ طلب وحد الذکر من شیخنا مولانا سعد الدین رحمۃ اللہ تعالی موضع یدہ علی جنبہ الیسری
واشارہ الی القلب الصنوبری یعنی کن مشغولا بہ فہذا ہو الشغل یعنی الزام الوقوف القلبی وقال لہ یا خواجہ الزم
صحبۃ اولیاء اللہ فمن صحبتہم تحصیل القلب وان ترد ان ینظر الی اللہ فطلبک ہذا کن متوجہا الی اللہ قال فی کلمۃ

فصل ششم فی طریق تعلیم الذکر

لا الہ الا اللہ قال بعض الاکابر ہذا ذکر العوام واللہ ذکر الخواص وہو ذکر الخاص قال ذکر اللہ لا الہ الا اللہ ذکر خاص
الخاص لانہ لانہایۃ بتجلیات اللہ تعالیٰ ولا یتصور التکرار فیہا فنفی کل آن ینفی صفتہ ویثبت صفتہ فائدۃ الا بدین
لا یخلو من نفی واثبات ہذا صفۃ الذکر یقول یا ویرجی راسہ الی ضربہ ویرفع راسہ علی مہلہ ویقول ہو سمیع بصیر
علیم کلیم حی قدیر مرید حاضر وناظر وشاہد شہید عند تمام اعتدادا اللہ ویکون یجعل رجل الیمنی علی الشمال ویکون
بعد صلوٰۃ الصبح وعدد ذالک تسعۃ وتسعین مرۃ ہذا عدۃ فی کل یوم وینظر العجائب والغرائب ویوذر اثر عظیم واللہ
المعطے بعد الکلمۃ الطیبۃ الٰہی انت مقصودی ورضائک مطلوبی لان بہذہ الکلمات تنفی الخواطر کلہا من الخیر
والشر فیکون الذکر خالصا لوجہ اللہ تعالیٰ +

فصل ہفتم در ذکر نفی واثبات وذکر ناسوتی وملکوتی وجبروتی ولاہوتی - بدانکہ ذکر نفی واثبات ہمین
لا الہ الا اللہ است کہ نفی غیر حق واثبات اللہ در وی ست وذکر اثبات ذکر الا اللہ ست وذکر ذات
ذکر اسم اللہ ست یعنی طالب برای انشراح دل گاہے در صحرا رود وتنہا در آنجا کہ ہیچ غل وغش نباشد
وگذر کسے آنجا نبود وآواز کسے مسموع نشود مربع بنشیند اگرچہ مربع نشستن باعتبار شہرت بدعت ست
لیکن برائے بعضے فوائد باطنیہ در ذکر رخصت دادہ اند از جناب نبوت صلے اللہ علیہ وسلم ثبوت رسیدہ
است وحضرت عمر رضی اللہ عنہ نیز مربع نشستہ اند در مسجد المقصود ودر تربیع پشت راست دارد تا خم نخورد
وسر وچشم بہ بندد ودست بر دو زانو نہد وباز انگشت پاے راست ودوم انگشت کہ متصل آنست رگ
کیماس جانب چپ محکم گیرد وکیماس رگے مربوط بہ باطن قلب ست چون قوت در آن رسد ودر باطن حرارت
پیدا آید وحرارت باطن موجب تصفیہ قلب ست بعدہ بالبست ویک زبان مشغول ذکر جہر وخفیہ گردد وبلا نجہ
ذوق دست دہد وانشراح یابد وبزرگان چشت برائے جواز ذکر جہر از آیات واحادیث دلائل آوردہ اند
پس بیشک دشبہ بہ آواز بلند در ذکر نفی واثبات مشغول گردد وسال من الخواجہ المحمود قدس سرہ بینۃ
باشارۃ مولانا شمس الدین الائمۃ الحلوائی فی المجلس بحضور جماعۃ من العلماء وغیرہم بای بینۃ تذکر الجہر فاجاب
حتی یقوم النائم ویتنبہ الغافل ویتوجہ الی اللہ ویستقیم علی الشریعۃ والطریقۃ ویرجع الی التوبۃ التی ہی مفتاح
الخیرات وآیۃ السعادات وفی الحدیث ان فی ذکر الجہر عشرۃ فوائد صفاء القلوب وتنبیہ الغافلین ومحاربۃ
باعداء اللہ تعالیٰ واظہار الدین ونفی الخواطر الشیطانیۃ والنفسانیۃ والتوجہ الی اللہ تعالیٰ والانقطاع عن غیرہ
وبہ یرفع الحجب بینہ وبین اللہ تعالیٰ فقال لہ مولانا حافظ الدین بینک صحیحۃ ویجوز لک ذکر الجہر بہتر ست کہ جہر
بحجرۂ تنگ وتاریک کہ قیام وقعود وغلطیدن در وے متعذر نبود وآواز کسے آنجا مسموع نشود وخوف
ومزاحمت نباشد در ذکر لا الہ الا اللہ مشغول گردد وواسطہ مرشد وملاحظہ معنی ترک ندہد ومعنی لا الہ الا اللہ

فصل ہفتم در ذکر نفی واثبات وذکر ناسوتی وملکوتی وجبروتی ولاہوتی

لامعبود الا الله را ابتدا تصور کند و واسطه را لامقصود الا الله و آخر لاموجود الا الله ملاحظه کند و در سلسلهٔ ما
همین ذکر جهر میفرمودند که اول ذکر لا اله الا الله محمد رسول الله با بسم الله الرحمن الرحیم سه کرت تکرار کند
یعنی لا اله از ناف بکشد سر از تحت ناف با کتف راست برد و آنجا خیال کند که غیر حق را پس پشت انداختم
بعده برای اثبات حق ضرب الا الله بر دل زند که در زیر سینهٔ چپ واقع ست بعده لا اله الا الله تا دو
صد بار گوید میان گاه گاهی محمد رسول الله هم بگوید در مرتبهٔ دهم یا هشتم کلمه تمام مرتب گرداند بعده
قدرے بنشیند بانتظار واردات باز سه بار بسم الله الرحمن الرحیم لا اله الا الله محمد رسول الله چنانکه
در آغاز گفته بود کیفیت ذکر اثبات ضرب که الا الله ست بر دل ضرب کند عددش چهار صد بار ست ملاحظه
تولی تولی درین وقت بجا آرد باز قدرے مراقب بنشیند باز سر برآورده سه کرت تمام کلمه با بسم الله
الرحمن الرحیم گفته ذکر دو ضربی اسم ذات الله الله شروع کند ضرب اول که بر دل زند که طرف چپ
ست و ضرب ثانی بر جگر که طرف راست ست و ملاحظه انت الهادی و انت الباقی و انت الحاضر و انت
الناظر تصور رابطه واسطه لازم داند چون دوازده صد ذکر بجا آرد ساعتے مراقبه بنشیند بتصور آنکه بر باطن
چه علم و معرفت وارد شود بعده سر برآورده سه کرت تمام کلمه با بسم الله الرحمن الرحیم خواند ذکر
یک ضربی الله الله الله تا صد مرتبه بر دل زند و اگر خاطر انشراح یابد هر قدرے که تواند ذکر یک ضربی
بر دل زده باشد که فوائد یک ضربی بسیار ست که جوشش و خروش عجب دارد و این طرز معمول ماست در اکثر
اوقات در حالت ابتدائی در بیان ذکر ناسوتی و غیره بر چهار نوع ست ذکر ناسوتی لا اله الا الله
مجموع کلمه و ذکر ملکوتی چون الا الله و ذکر جبروتی چون الله و ذکر لاهوتی چون هو هو هو و این ذکر
استیلاست که حق بر ذاکر مستولی شود نه ذکر ماند نه ذاکر همین مذکور ماند و بعضے میگویند که ذکر زبان را ناسوتی
و ذکر دل را ملکوتی و ذکر روح را جبروتی و ذکر سر را لاهوتی گویند طریق ذکر یک حلقی تا ده حلقی در سلسلهٔ قادریه مشهور ست

فصل هشتم در بیان ذکر یک ضربی تا دوازده ضربی

بیان ذکر یک ضربی تا دوازده ضربی جلسه معهود نگاه
دارد لا را از درمیان برآرد اله را بر کتف راست ضرب کند و الا الله را بطرف چپ ضرب باین طریق
انصرام رساند باز از سر گیرد نوع دیگر سمند ذکر یک ضربی به نفی و اثبات دریابد باید که مربع بنشیند و بند
کیماس چپ را بزیر انگشت پای راست محکم گیرد و هر دو دست را بزیر دو زانو نهد انگشتان دست را کشاده
دارد و تا نقش لفظ الله پیدا آید بعده سر را برده از انجا لا اله گویان سر را بزانوی راست گذرانیده
بکتف راست رساند و الا الله گویان به سر زانوی چپ ضرب کند اما باید که بر حین نفی بزانوی چپ اشاره
به نفی خطرهٔ شیطانی و براست به نفسانی و کتف به ملکی کند و به اثبات ثبوت خطرهٔ رحمانی بر دل که تعلق بارشاد دارد

تا در حین نفی یکی ازین الفاظ کلی که هر سخطره را شامل ست چنانچه لا معبود لا مطلوب لا مقصود لا محبوب
لا موجود ملاحظه دارد و در حین اثبات ثابت کند صفات مذکورات ذات حق تعالی را چون ده بار یا دوازده
بار بگوید محمد رسول الله یکبار در دل گذارند و بعضے مشائخ فرموده اند که در حین لا اله الا الله
در راستا حضرت رسالت را تصور کند و در چپ مرشد و در دل حق تعالی را داند باید که اصابع دست
پا را موافق زبان سازد و بابست و یک زبان ذاکر باشد یعنی در وقت نفی انگشتهای دست و پا را بردارد
و بر وقت اثبات ضرب کند زیرا که اصابع رؤس اعضا اند و ظهور خضوع رؤس ست بر خشوعت و صورت
جمیع اعضا کما ان الرؤس و الصدر منور بذکر اللسان و القلب فکذا لک یکونون منورین بذکرها و سند
اصابع در همه اذکار جهر مرعی دارد و باید که همیشه بذکر لا اله الا الله مشغول باشد کما قال علیه السلام
و افضل الذکر لا اله الا الله چه در خفتن و چه در نشستن و چه در استادن و چه در رفتن والسلام سند ذکر
یک ضربی مجرد جلسهٔ مذکور در همه انواع اثبات نگاهدارد و پهلوی الا الله بزانوی چپ ضرب کند و هر بارکه
ظاهر بزبان الا الله گوید در باطن بفکر همان کلمات خمس که نفی و اثبات گفته شده حاضر باشد و این فکر
در همه اذکار ملکوتی نگاهدارد و سند ذکر یک ضربی باکشش و کوب ضربی الا الله گویان بزانوی چپ
و کوبے در خود دهد سند ذکر یک ضربی مجرد بشدت جلسهٔ مذکور در هر نوعی ازین انواع نگاه دارد و سر را
بکتف راست بلند کرده بر پستان چپ الله گویان چنان ضرب کند که پهلوے چپ خم شود و هر بارکه
ضرب کند اسم ذات را بیکے از امهات سبع متصف سازد و بنظارهٔ خلق آدم علی صورة الرحمن ناظر
باشد و این تصور در همه اذکار جبروتی وغیره نگاهدارد و باز از سر گیرد فائدهٔ این از عمل روشن خواهد شد
سند ذکر یک ضربی بقبض دم و دو دست را بر ران داشته الله گویان معده را بسختی بالا کشیده سر و
کمر بلند کرده در زیر ناف الله گویان ضرب کند باز از سر آغاز کند فائده این ذکر از کسب روشن خواهد شد
سند ذکر یک ضربی الله گویان از تحت ناف معده را بالا کشیده هو گویان در خود ضرب کند باز از سر
گیرد از عمل روشن خواهد شد **دو ضربی** بدو کوب چون سالک خواهد که دو ضربی به دو کوب اختیار نماید
باید که جلسهٔ مذکور نگاهدارد و یک ضرب بزانوے چپ دهد و یک ضرب نیم کج شده بر آرنج چپ کند به دو جا
الا الله گوید باز بجمله بر آمده دو کوب بحبس دم الا الله گویان در خود زند سر بر آرد تا تمامی بدن در آرد
بتمامی صد بار باز از سر گیرد **نوع دیگر** دو ضربی دوام یک ضربش لا اله بر کتف یمین و ضرب دوم الا الله
بر فضائی دل باید که محمد رسول الله سوم بار یا پنجم بار یا هفتم بار یا نهم بار بگوید و برای بساطت این
ذکر بستا دو چهار ضربی تفرقه درین کم ست و باید که کلمهٔ الله را انا الا الله بسیار گوید و هیچ ان

الا اللہ را از مجموع لا الہ الا اللہ فائدہ ہیش ست از عمل روشن خواہد شد **سند ذکر دو ضربی** بدو کوب سر را
بر آرنج چپ سر در زمین رسانیدہ الا اللہ گویان ضرب دہد وکوبے درخود باز ضربے بر آرنج راست سر را
بہ نزدیک زمین رسانیدہ الا اللہ گویان دہد وکوبے درخود باز ضربے بر آرنج راست سر را بہ نزدیک زمین رسانیدہ
الا اللہ گویان دہد وکوبی درخود باز ضربی بر آرنج راست سر را بہ نزدیک زمین رسانیدہ الا اللہ گویان
دہد وکوبے درخود پیاپی بدین طریق عمل نماید **طریق ذکر سہ ضربی** بہ سہ کوب دریابد در جلسہ معہود
نگاہدارد وضربے بزانوے چپ وضربے بزانوے راست وضرب درمیان دو زانو الا اللہ گویان کند
باز از آنجا الطریق حملہ برآید سہ کوب بحبس دم الا اللہ گویان درخود زند باز از سر آغاز کند **سند ذکر**
سہ ضربی سہ کوب ضرب بزانوے چپ وکوبے درخود وضربے بزانوے راست وکوبے درخود وضربے
میان دو زانو وکوبے درخود الا اللہ گویان دہد **سند ذکر سہ ضربی** بہ سہ کوب بہ قبض دم ضربے بر آرنج
چپ وکوبے درخود وضربے بر آرنج راست وکوبے درخود وضربے زیر ناف وکوبے درخود اللہ گویان
کند بعدہ بحبس دم معدہ بالا کشیدہ باز از سر آغاز کند **ذکر چہار ضربی** دریابد جلسہ معہود درونگاہ دارد
وضربے بزانوے چپ وضربے بزانوے راست وضربے درمیان دو زانو وضربے در زیر ناف **الا اللہ**
گویان زند باید کہ سختی را بگزارد اول ضرب بدور لا الہ الا اللہ کند دیگر ضرب ہاے الا اللہ پیاپے
گوید فائدہ از عمل روشن خواہد شد **سند ذکر چہار ضربی** بہ یک قبض دم را از تحت ناف بالا کشیدہ ضربے
بزانوی چپ وضربے بزانوی راست وضربی میان دو زانو وضربے درخود اللہ گویان دہد باز از سر گیرد
سند ذکر دو حلقی چہار ضربی حلقہ اول سر را از کتفین از کتف راست بگرداند وحلقہ دوم سر را
بہ میان گردانیدہ ضربے بزانوے راست وضربے بزانوے چپ وضربے درمیان دو زانو ضربے درخود
الا اللہ گویان دہد **سند ذکر چہار حلقی** وچہار ضربی دو حلقہ اول را میان کتفین از کتف راست بگرداند
وحلقہ دیگر باز میان گردانیدہ ضربے بزانوے راست وضربے بزانوے چپ وضربے درمیان دو زانو وضربے
درخود الا اللہ گویان صد بار باز از سر گیرد فائدہ این عمل روشن خواہد شد چون **نفی و اثبات** چہار ضربی
آغاز نماید در رسنا پیغمبر علیہ الصلوۃ والسلام را تصور و در جا پیر خود را تصور کند و نزد بعضے پیش روی مابین
طرفین تصور حضرت وجود مطلق کند **نوع دیگر** چہار ضربی دریابد جلسہ معہود نگاہدارد لا را از میان دو زانو
برآرد **لہ** را تا بر کتف راست ضرب کند باز ہا را بر کتف چپ ضرب کند باز الا اللہ را درمیان خود ضرب کند
باز ہو را الطرف پشت خم خوردہ ضرب کند باین طریق تمام کلمۂ لا الہ الا اللہ را بہ چہار جا انصرام رساند نوع دیگر
چہار ضربی در نفی و اثبات اینست کہ کلمۂ لا الہ از جانب چپ کشدہ و بہ جانب راست رساند و مدد را زان قدر کند کہ

ضربات ثلث در یک دم در آیند و بکلمهٔ الا الله ضرب چهارم بر دل زده مرتبه کمند و ضربات ثلث در کلمهٔ لا اله
الا الله اشاره بر نفی سه خطره شیطانی و نفسانی و ملکی و ضرب چهارم در کلمهٔ الا الله اشارت ست بر اثبات
خطرهٔ رحمانی ضرب اول بزانوے چپ اشاره بر نفی خطرهٔ شیطانی که مقر وے طرف چپ ست ضرب دوم
زانوے راست اشاره بر نفی خطرهٔ نفسانی همواره میان نفس و شیطان مقابله است ضرب سوم بر دوش
راست اشاره بر نفی خطرهٔ ملکی ست که دوش راست محل فرشته کاتب خیر ست و ضرب چهارم در فضائے
دل کلمهٔ الا الله اشاره است بر اثبات ذات حق تعالی چون نفی خطرات علیحده تفرقه باطن ست و مقصود
کلی حضور و جمعیت ست نوع دیگر چهار ضربی آنست که مستقبل قبله نشیند و مصحف پیش روئے خود دارد
دیا قبر بزرگے ضرب اول بر چپا و ضرب دوم بر راستا و ضرب سوم بر مصحف و ضرب چهارم بر دل زند مستغرق
ذکر گردد و کشف معانی قرآن و حال اہل قبور گردد اما ملاحظات برزخ پیر وغیره نگاهدارد که بے آن
فائده ندارد و طریق ذکر پنج ضربی در یابد جلسهٔ معهود نگاهدارد از کتف چپ لا اله آغاز کند بکتف راست
النصرام رساند متصل اللحیة بر استخوان کتف راست داشته یک ضرب الا الله کوب دهد باز سر را بجانب
پشت گردانیده بر کتف چپ آورده یک ضرب همان طریق دهد باز سر الیس نیم پشت آورده یک ضرب
دهد و در بعضے نسخ بدین طریق نوشته اند باز ضربے زیر زنخ دهد باز از هر دو کتف برابر دوش آورده
یک ضرب در خود دهد باز دو زانو شده مقدارے هر دو سرین از زمین بر آورده ضرب پنجم با تمام رساند
و دلے قبض دم شرط ست باز از سر آغاز کند ثمره بیش ست از عمل روشن خواهد شد طریق ذکر شش ضربی
در یابد جلسه معهود نگاهدارد لا اله را از آرنج چپ آغاز کند بکتف راست انصرام رساند از آنجا کرده پشت
گردانیده و سر را به زانوے چپ دراز کرده بدمی رقیق الا الله گویان ضرب دهد همچنین یک ضرب بر بازوے
راست ضربے در میان دو زانو باز از انجا بطریق حمله بر آمده سه ضرب در خود الا الله گویان دهد بدمے
رقیق آواز بر آمدن ندهد و درین ذکر رعایت دم رقیق واجب ست باز از سر آغاز کند نوع دیگر ذکر شش ضربی
آنست که هر ضربے در هر جهتے زنند سند ذکر هفت ضربی در یابد جلسه معهود نگاهدارد و جسد را بسیار حرکت
ندهد سر را بر شذنین گردانیده لا اله گویان ضربے بجانب آسمان سر بر آورده و ضربے بجانب زمین سر نگون
کرده و ضربے بجانب یمین و ضربے بجانب یسار و ضربے پیش رو آورده و ضربے بجانب پشت خم خورده لا اله
گویان دهد باز سر بر آورده بدم رقیق ضربے در خود دهد باز از سر آغاز کند فائدهٔ این عمل روشن خواهد شد
ذکر هشت ضربی در یابد جلسه معهود نگاهدارد و ضربے بزانوے چپ و ضربے بزانوے راست و
ضربی در میان هر دو زانو باز ضربے بر آرنج چپ و ضربے بر آرنج راست و ضربے برابر ناف باز ضربی بر دو سرین

پیچ و تاب دادن

مقداری از زمین برداشته وضربے دم حبس کرده درخود الا الله گویان وهم باز از سر گیرد و ثمره این هشت است

طریق ذکر دوازده ضربی در باید جلسهٔ معهود نگاه دارد لا اله را از بازوے چپ آغاز کند تا بکتف راست

انصرام رساند از انجا ضربی بزانوی چپ وضربی بزانوی راست وضربی درمیان دو زانو وضربے درخود

باز ضربے در آرنج چپ وضربے بر آرنج راست وضربے برابر ناف وضربے درخود باز ضربے به بازوی چپ

وضربے به بازوی راست وضربے برصدر وضربی دو زانو شده و مقداری هر دو سرین از زمین برداشته

الا الله گویان دهد باز از سر گیرد فائده این ذکر از عمل روشن خواهد شد لهذا مرشد کامل لفظی کلی تلقین فرماید

که موجب نفی خطرات یکبارگی گردد مثلا در لا اله ولا معبود ولا مقصود ولا موجود ملاحظه کند و لفظ الا

وحدت همین لا موجود ست که مقصود کلی ومطلوب اصلی ست و در کلمهٔ لا اله مقصود اثبات ملاحظه کند مثل جز

ذات پاک حق تعالی و ملاحظه فوت نکند که مقصود نفی غیر حق در ملاحظه ست و مسترشد عجمی به عبارت پارسی و هندوی

وغیره در آنچه فهم وے بدان رسد اگر تلقین فرماید روا باشد و **ذکر دو ضربی** و با دم بیشتر گوید چنانکه مستغرق

ذکر شود که چار ضربی نیز نوعی از تفرقه ست و دو ضربی آنست که یک ضرب لا اله و دوم ضرب الا الله میباید

کلمهٔ رسول الله بعد سوم بار یا چهارم بار یا پنجم بار یا هفتم بار یا دهم بار بگوید تا ذکر کلمهٔ طیب درست گردد

وقال النبی صلی الله علیه وسلم لکل شیٔ صقالة وصقالة القلب ذکر الله تعالی **فرد**
تا بجاروب لا نروبی راه ٭ نرسی در سرای الا الله ٭ **سند ذکر لا یتناهی** جلسه و دور نفی و اثبات لبسند مذکور نگاه دارد و ضربے

بزانوی چپ بجانب زمین نگریسته وضربے درخود بجانب آسمان دیده کند همچنان ضرب کنان از زانوے

چپ بزانوے راست وکتف راست صدر وکتف چپ گزشته بزانوی رسد سه ضرب پیاپے دهد

باز ازینجا ضرب عود کند باز بزانوے چپ رسیده سه ضرب پیاپے دهد باز از انجا ضرب میان دو زانو

شده وبرناف گزشته تا الله رسد بعده نود و نه ضرب چشم بسته بملاحظه نود و نه اسما درخود دهد **سند ذکر**

هزار ضربی در باید بلفظ الله بیک جلسه در باید الله بصفت احد موصوف کرده بزانوی چپ وبصفت صمد

موصوف کرده درخود ضرب کند تا پانصد بار عکس این بزانوی راست تا پانصد ضرب باز از سر آغاز کند

سند ذکر اره دو زانو بنشیند و هر دو دست را بر دو زانو نهد و ها گویان برناف ضرب کند و هی گویان

دم را از تحت ناف بدو شد بجانب صدر کشد باید که همچنان صورت وکشش بر تختهٔ دل راند چنانکه اره

بر چوب میرانند تا بجای **ها هی هو حی** یا هو هی یا لا اله الا الله که مختصر وی **ها هی** ست یا الله یا

الله گوید **سند ذکر** مدور الحلق در باید که جلسهٔ مذکور نگاه دارد و سر را از کتف چپ لا اله گویان به کتف

راست آورده در آنجا گردانیده بر احو چپ الا الله گویان ضرب کند پیاپی درین سند مواظبت نماید

سند ذکر آورد و برد جلسہ مذکور نگاہ دارد و بجانب کتف چپ رو آورده ہا گوید و بجانب کتف راست
ہو گوید باز سر نگون کرده درخود حی گویان ضرب کند کہ مختصر لا الہ ہا الا اللہ ہو محمد رسول اللہ حی
یا بجائے حی ہی گوید سند ذکر ابہات زانوے چپ بطریق جلسہ دو زانو بدارد و زانوی راست بطریق
جلسہ دو زانو بدارد زانوے راست بطریق مربع لیکن کف پای راست بر بند کیماس زانوی چپ بسختی پیوستہ دارد
لا الہ گویان از مکان خود ہمچون آہو بجہد الا اللہ گویان بمکان دیگر افتد اما باید کہ در وقت ذکر معدہ
خالی باشد ذکر ثلاثی مجرد جلسہ مذکور نگاہ دارد و لا را از میان ناف بحبس دم کشیده الہ را بہ کتف راست
ضرب کند باز در ہمان محل ضرب دیگر الا اللہ گویان باز ہو را بے امتداد صوت بر کتف چپ ضرب کند
چنانچہ بزرگے فرموده رباعی تیغ لا برآر از ناف نیام ✣ بر زمین مگذار زینسان کن قیام ✣ حملہ بر حملہ
برادر راست کوب ✣ زین سپس چپ روی می آری امام ✣ بعد ازان حملہ کہ رو بردی بہ تحت ✣ جاہد را
فی اللہ این ست والسلام ✣ ذکر ثلاثی گنبدی در یابد باید کہ احتبا بنشیند یعنی جلسہ خفان چون ساق پای
راست بر پشت ساق پای چپ نہد و ہر دو دست را بر ہر دو ران کشیده بطرفیکہ دست راست بر پای
چپ و دست چپ بر پای راست گذرانیده بر زمین چسپاند از کتف چپ لا الہ گویان سر گردانیده بہ کتف
راست رسانیده الا اللہ گویان ہمچو آہو جستہ جانب پیش افتاده ضرب کند و ضربے دیگر ہم از آنجا جستہ
الا اللہ گویان باز دہد باز ازانجا بمحل خود آمده الا اللہ کرده ضرب کند نوع دیگر۔ لا گویان ہمچون آہو جستہ
جانب پیش الہ گویان افتد باز بسرعت جستہ ہی گویان ہم دران مکان ضرب دومی کند باز الا اللہ گویان
جستہ دہی گویان ہم در مکان اول آمده ضرب سومی عزیز من در اول صقالہ و صفا آئینہ جمال مصقل
در رومی تا بد پس باید کہ جز ذکر لا الہ الا اللہ بلکہ اللہ دیگر نگوید تا ہمہ اللہ بود قلب المومنین عرش
اللہ تعالیٰ قلب المومنین حرم اللہ تعالیٰ و حرام علی حرم اللہ ان یلج فیہ غیر اللہ تعالیٰ سند ذکر
ثلاثی معرفلی دریابد جلسہ دو در نفی و اثبات لسند مذکور نگاہدارد و سہ ضرب پیاپے بزانوی چپ و
سہ ضرب درمیان دو زانو و سہ ضرب بزانوی راست و سہ ضرب درخود الا اللہ گویان دہد باز سہ دور
از زانوی چپ بحبس بتصور نفی بگردد و بعده سہ کوب دو زانو شده بتصور اثبات درخود دہد بعده سر را
درمیان دو زانو نزدیک زمین برده آہستہ آہستہ دم را از تحت ناف بشدت سر حملہ کشیده بعده معده را
از حبس دم سہ قبض بتصور الا اللہ باز ہمچنان از زانوی راست سر و دور سہ کوب و سہ حملہ و سہ قبض لسند
مذکور نگاہدارد و باز از زانوی چپ سہ دور و سہ کوب و سہ حملہ و سہ قبض لسند مذکور نگاہدارد بعده سر را
جانب راست و چپ و پیش و پس چنان کج کند کہ اعضا آن جانب خم شود دوم در تمام اعضا ساری گردد

وبعده روی سوی آسمان کرده براه بینی ہو گویان دم را آہستہ آہستہ بگزارد یک بسط تمام شود ہمچنان ہشت بسط بسند مذکور بہ آخر رساند اما ضربہای کہ در بسط اول کردہ بود در بسطہای دیگر نکند و بسطہای دیگر از دوائر شروع کند ولے ہر دو ر را از دور اول تضاد گیرد چون نہ بسط تمام شود یک بار این ذکر گفتہ شود سند ذکر اسنتیلا جلسہ معین نیست دائم الحال بحبس دم کلمۂ طیبہ را بہ قلم فکر بر لوح باطن بدین طریق بنویسد لام لا را از کتف راست آغاز کردہ جانب راست ناف بردہ بگرداند تا ناف در میان الف و لام افتد و خالی ماند الف را از مابین جانب چپ بالا کشد تا بہ کتف چپ رسد الہ را در میان الف و لام مرتب سازد الا اللہ را بر دل نویسد و میم را از بالای پستان چپ شروع کردہ بر پستان راست آوردہ از آنجا حے را پایان پستان بردہ میم را در میان ثدیین و دال را از بالای پستان بردہ دامنش زیر آن چنانچہ پستان راست در دامن دال افتد و رے را نزدیک پستان چپ و سین را در میان سینہ و واو را نزدیک پستان راست و لام را بالاے پستان چپ آغاز کردہ بر پستان راست تمام کند و اللہ را میان لام رسول بنویسد چنانچہ بر حروف ظاہر دست کاتب و قلم میگردد ہمچنان بحروف باطنی ہمراہ خطرہ قلم جسد را بگرداند تا صولت ضرب حاصل شود چندان مداومت نمائی کہ بہ یک دم بست چار بار بموافقت حروف کلمۂ طیبہ آخر رساند نوع دیگر لام لا را از سر ناف تا پستان راست کشد تا پستان راست در کرسی لا افتد و سر الف را بہ پستان چپ رساند چنانچہ پستان راست در کرسی لا واقع شود و الہ را متصل کرسی لا بنویسد و الا اللہ محمد رسول اللہ را بر دل بنویسد باید کہ دم در ان بگزارد و جسد را اصلا حرکت ندہد باقی از مرشد معلوم خواہد شد فائدہ این عمل روشن خواہد شد مصرع آنجا کہ سلطان خیمہ زد غوغا نماند عام را + ہو تا کہ باشد یاد غیرے در حساب + ذکر مولی باشد از تو در حجاب + چون ہمہ یاد تو از مولی بود + ہمچو مجنونت ہمہ لیلی بود + چون نماند در دل از اغیار نام + پردہ از محبوب برخیزد تمام + لہذا بعضے عشاق جز ذکر اللہ چیزی نخوانند و جز ذکر اسم اللہ چیزی ندانند ہمین اسم را گاہی در زبان گاہے در دل ایستادہ و نشستہ و غلطیدہ و در خوردن و خفتن جز این نام نگویند گاہی بطریق ولولہ و شور و فغان بدین اسم کنند و وقتی یکبار در نہایت بلند آواز بخوانند و باز آہستہ چون مغز بر ہم گردد آہستہ آہستہ گویند و چون ازین ہم ملول شوند در دل گزرانند و چون ازین ہم در گزرند حضور حق را متصور دارند و دران تصور بخسپند و چون عادت گردد در خفتن ہم آن ذکر جاری باشد و چون بیدار گردند در ہمہ ذکر در آیند روز و شب خیال ایشان جز اللہ نبود و اقوال جز اللہ نباشد تا حدی اشتغال کنند کہ جز اللہ ندانند و جز اللہ نخوانند و محو و مستغرق در ذات اللہ گردند

وبعضے تصور اسم اللہ بر دل کنند و دل را یک سبزہ تصور کنند و نقش اللہ برنگ زرد بران سبزی دل
بنگارند تا آنکہ چون نقش اللہ در نظر دل و نظر حسی نماید ہمہ اللہ بودہ بعدہ الف اللہ را حک نمودہ
صرف لله تصور نمایند پس ازان نقش لہ تصور نمایند و در آخر تصور جز تصور ہٗ ہی در دل ندارند
پس بغلبہ شغل دائرہ وسعت گیرد و بقدر وسعت دائرہ ہا لفظ میان ہا تنگی گیرد و ہر قدر کہ دائرہ
وسیع لفظ تنگ شدن گیرد تا آنکہ دائرہ ہا در وسعت بلا نہایت رسد در زمان کہ نقطہ میانہ کہ عبارت
از تعین سالک بود از میانہ برخیزد نہ نقطہ ماند نہ دائرہ جز لا تعین موجود نماند سالکان گویند کہ صاحب
عشق و شوق و ولولہ را ہمین اسم اللہ کافی ست الیس اللہ بکاف عبدہ قل اللہ ثم ذرہم فی خوضہم
یلعبون ایکھی انجھر ہیم کا پڑھے سو پنڈت ہووے بعضے والیان در ذکر اللہ چنان خوض کردہ اند کہ جز
اللہ در میان نماند ہمین وقت بزرگے را پرسیدند از کجائی گفت اللہ گفت نامت چیست گفت اللہ
گفتند مسکنت کجاست گفت اللہ گفتند کجا میروی گفت اللہ بعضے استغراق ذکر در اسم اللہ باستغراق
در ذات اللہ میرساند مصرع اللہ بس ست عاشقان را ٭ عزیز من بدین اسم چندان نمای کہ دلت
خود بخود بے توجہ تو ذاکر گردد بے اختیار در ہر جا ذاکر باشد حتی کہ بوقت قضای حاجت و بول کردن
ہم ہر چند کہ قصد تغافل کنی نتوانی نگاہداشت درین وقت ذاکر را از بے ادبی معذور دارند قسر و
زاہل دل چون بصف دل شدہ ٭ موکبہ قرب بمنزل شدہ ٭ و اینہا کہ ذکر جہر را قائل نیستند در خفیہ
ہمین اسم اللہ را از دل گویند زبان در کام سخت کنند تا از زبان بر نیاید ذکر اللہ با حسن صوت
دردناک در دل جاری دارند با ملاحظہ واسطہ تا آنکہ ذاکر نگردد کار بالنصرام نمی رسد بہمہ آنکہ در سلسلہ ما
اکثر یاران کہ ذاکر حلقۂ ذکر بذکر جہر بودہ اند ہمیشہ از آخر شب تا صبح می نشستند و بعد از نماز فجر حلقۂ ہفت
ہزار ذکر جہر ہمیشہ مقرر کردہ اند ہمچنین از نماز ظہر تا نماز عصر و از نماز عصر تا نماز مغرب و از نماز مغرب تا
نماز عشاء یاران حلقہ ذکر جہر می بستند بعد از صاحب شوقان اکثرے تمام شب بذکر میگذرانیدند و اکثری
سی ہزار ذکر می رسانیدند و بست ہزار و ہفدہ ہزار ذکر ادنی ایشان بود ذکر نفی و اثبات بعد از
فجر و عصر برکات بسیار دارد مستقبل قبلہ نشیند و آیۃ الکرسی بخواند و با یاران ذکر گوید کلمہ لا الہ از جانب
چپ آغاز کند و بجانب راست رساند بآواز بلند با مد و شد طویل و قوت تمام گوید و ملاحظہ ہفت صفات
سلبیہ کند یعنی نفی ہمہ صفات ما را از حضرت لیس کمثلہ شیء از حضرت لم یلد و لم یولد و لم یکن لہ کفوا احد
و کلمۂ الا اللہ بر فضای دل با قوت برند و آواز بلند با مد طویل بگوید و ملاحظہ حقیقت ایجابیہ یعنی اثبات
ہمہ صفات سزاوار حضرت اللہ احد صمد حق رب العالمین الرحمن الرحیم را بعدہ محمد رسول اللہ بگوید

بعد از فراغ ذکر فاتحہ بروح پیران وحضرت رسالت پناہ صلی اللہ علیہ وسلم خواندن وبجہت مزید شوق ذوق ربانی وفتح باب انوار سبحانی تکبیر بلند گفتن وگاہی بذکر سبحان اللہ پاکی بی عیبی خدای راست مشغول شدن وباز بذکر الحمد للہ بملاحظہ ستودگی خدای راست وباز ذکر اللہ اکبر بملاحظہ خدای بزرگ تراست باز بذکر اللہ اللہ اللہ ودیگر ذکر اللہ جہر او ربعضے اوقات استادہ شش ضربی بہر جہتی ضربے چہار ضربی ویک ضربی + طریق ذکر حدادی +

فصل نہم در ذکر حدادی - طریق ذکر حدادی دوزانو بنشیند چنانچہ ہر دو سرین بر زمین باشد وکلمہ لا الہ را از دل کشیدہ ہر دو دست دراز کردہ بطرف آسمان بر دلفظ الا اللہ از آسمان گرفتہ ہر دو دست بستہ بر دل سخت ضرب کند فائدہ بسیار وتاثیر بے شمار ست نوع دیگر ذکر حدادی لا الہ الا اللہ دست پاپتک بزند ربط اول را بر دل الا اللہ چنانچہ کہ آہن گرمی زند مطرقہ بر سندان دیگر ذکر حدادی آنکہ کلمہ لا الہ از طرف چپا باید وملاحظہ شروع کند بر ہر دو زانو ایستادہ شود وکلمۂ الا اللہ با قوت تمام وضرب شدید بر فضای دل زند بنشیند چنانچہ حداد پتک بدو دست بر آہن بقوت میزند ہم برین طریق ہر بار کند تا ذوق دست دہد در کار باشد. واین ذکر از امام ابو حفص حداد قدس سرہٗ منقول ست درین ذکر مشقت بسیار منافع بیشمار

فصل دہم در ذکر کشف معانی قرآن وکشف قبور - بگیرد چہار مصحف در چہار جہت واز کردہ بر آرد در راستا وچپا وپیش وپس سر زانو ضرب اول در مصحف راستا کند پس در چپا پس در مصحف اول پیر در مصحف پس ضرب کند حقائق آن کشف شوند بانک مصحف واز کردہ پیش بر آرد ضرب اول طرف مصحف وضرب دوم طرف دل کند نوع دیگر بگیرد دو کانون ودر آن آتش پر کن ضرب اول در بازو وضرب دوم در دل کند درین ذکر باطن ست فاما اسرار این ذکر کشف نکنند خصوصاً درین ذکر نوع دیگر در کشف قبور اول بگوید یار بی یار بی بست ویک بار اول طرف آسمان بگوید یا روح در دل ضرب کند یا روح الروح ودیگر بعضے اوقات ذکر دوری ایستادہ بہ یکدم جہر کند خصوصاً شب را در زمین نرم یار یگستان ایستادہ تا اگر بر زمین افتد نجش نرسد چون بیفتد ساعتی افتادہ باشد ونظر بر دل دارد تا چہ جمال وچہ انوار روی نماید وچہ اسرار کشاید ودیگر بذکر اللہ مشغول شود وبر ہمہ اعضای خود کہ بتصور در آید ضرب کند چہ بعضے ہفت اعضا کلیہ گفتہ اند وبعضی اعضا بسیار شمردہ حتی سیصد وزیادہ از ان استخوان ورگہا گفتہ اند ودیگر آنکہ ذکر اللہ جہر اً بے ملاحظہ ضربے میگفتہ باشد واین را ذکر ولولہ وجذبہ وبیخودی خوانند +

فصل یازدہم در ذکر پنجتن پاک وذکر کشف روح رسول اللہ وکشف الارواح واسمار ملائکہ واسم شیخ - ذکر پنجتن پاک آنست کہ جلسہ معہود نگاہدارد ولفظ یا حسن پیش گوید ویا حسین طرف آسمان

فصل نہم در ذکر حدادی

فصل دہم در ذکر کشف معانی قرآن وکشف قبور

فصل یازدہم در

[illegible]

ولفظ یا فاطمہ طرف راست ولفظ یا علی طرف چپ ولفظ یا محمد بر دو زانو شدہ بر دل سخت ضرب کند
درین ذکر فائدۂ عظیم خواہد شد واین ذکر در سلسلۂ قادریہ قلندریہ مقررست در ذکر کشف روح
رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم یا اللہ طرف راستا یا محمد طرف چپا یا رسول اللہ بر دل ضرب کنند
دیگر ذکر کشف الارواح یا احمد یا محمد درین طریق یک طریق آنست کہ یا احمد در راستا بگوید و
یا محمد در چپا و در دل ضرب کند دیگر طریق آنست یا احمد در راستا بگوید و یا محمد در چپا بگوید و در دل
ضرب کند یا رسول اللہ۔ ودیگر۔ یا احمد یا محمد یا علی یا حسن یا حسین یا فاطمہ طرفی ذکر
کشف جمیع ارواح شود و دیگر اسمار ملائکہ مقربین ہمین تاثیر دارد یا جبرئیل یا میکائیل یا
اسرافیل یا عزرائیل چہار ضربی نوع دیگر آن را ذکر کشف الروح ای روح کان فی ای مکان
کان اول بست ویکبار یارب گوید پس گوید یا روح الروح وجذب دل کند پس سر بالا کند و
گوید یا روح ماشاء اللہ چون از ذکر فارغ شود توجہ بہ مطلوب کند پس آن روح حاضر شود در
خواب یا بیداری اگر دو ہزار بار کند زود بمقصد رسد حضرت سید گیسو دراز این را از حضرت خواجہ
نصیر الدین چراغ دہلی قدس سرہ یافتہ اند بعضے اختیار تمام کلمہ طیبہ کنند و گویند ہٗ ہٗ ہٗ ضرب
اول بر راستا ضرب دوم بر چپا ضرب سوم بر دل نوع دیگر کہ ان را کشف الروح گویند بست ویکبار
یارب گوید بعد یا روح الروح ربط کند ذکر کشف القبور نزدیک قبر بنشیند و سر بالا کند
جانب آسمان و گوید الکشف لی یا نور پس ضرب بر دل کند گوید الکشف لی پس ضرب بر قبر مقابل روی
میت کند پس گوید عن حالہ حال میت معلوم شود یا علانیہ یا در خواب طریق ذکر آنست کہ مشائخ
این ذکر را کشف القبور نیز میگویند اینست نزدیک قبر برابر روی مردہ بنشیند و سر را سوی آسمان بردہ
یا نور گوید پس ربط بر قلب زند الکشف لی گوید پس ربط سوم بر روے مردہ زند یا نور گوید
ذکر اجابت الدعوات ضرب کند ربط اول بر راستا گوید یارب پس چپا گوید یارب پس بر دل
گوید یارب پس بیا متکلم گوید کذالک واین ذکر بسیار گوید وچون خواہد کہ تمام کند دو دست بالا کند
وبگوید یا ربی و بروی فرود آرد در ان حضور مراد و مقصود باشد ایامان واین ذکر از اذکار شیخ الحقیقۃ
شیخ محی الدین ابن عربی ست ودیگر ذکر اسم شیخ یعنی بگوید یا شیخ یا شیخ ہزار بار باید کہ حرف ندا را از دل
بکشد راستا ولفظ شیخ را در دل ضرب کند متوجہ شود بجانب سنگ یا کلوخ یا قبر یا مصحف یا روی دلبری
یا روی شیخ یا کل یا غیر ذالک بجا سہ بصر وچشم سر وحرکت ندہد پلک چشم را و قوی باطنہ را نیز متوجہ حقیقت
مطلقہ بہ کیفیت واجبیہ دارد تا آنکہ بستہ شود راہ خطرات و آثار غلبۂ غیب بروی طاری شود و زائل شود

واین منسوب ہست بہ سیدنا ابراہیم بن ادہم البلخی قدس اللہ سرہ العزیز ذکر درازی عمر بعد از ادای فجر
ہو الحی القیوم تا مطلع آفتاب گوید ہزار بار و بعد از ظہر ہزار بار ہو العلی العظیم و بعد عصر ہزار بار
ہو الرحمن الرحیم و بعد از مغرب ہزار بار ہو الغنی الحمید و بعد از عشا ہو اللطیف الخبیر ہزار بار
بہر نیتی کہ خواند این اسم را بدین اوقات بعدد مذکور حق تعالی بکرم خویش قبول و مستجاب گرداند و بمقصود رساند ۰

فصل دوازدہم حسب الاستعداد و صلاحیت از انتقال بعضے صفات بسوی صفات دیگر در
ذکر حسب استعداد و صلاحیت باطن مرید ارادہ تلقین فرماید و بانتقال از بعضی صفات بسوے
بعضے صفات ترقی نماید تا بنور ہر اسمی منور و آثار وی پدید آید و این اشغال و اوراد این مشرب ہست
شامل شدہ پایہ ست از غیر آن یعنی در صفات امہات سمیع و بصیر و علیم چون استغاثہ باید در مرتبہ
دوم بآن صفات پنج صفات دیگر ارادہ فرماید دائم قائم حاضر ناظر شاہد جملہ ہشت میشود و
باز در مرتبہ سوم دوازدہ اسم دیگر ارادہ فرماید قدوس و دود حی قیوم ظاہر باطن
غفور رؤف نور ہادی بدیع باقی بعد از استقامت براین مرشد اسمار نود و نہ نام دیگر
باز ارادہ فرماید اگر خواہد مفردات در ملفوظات ترقی دہد چنانکہ اکرم الاکرمین ارحم الراحمین
اجود الاجودین ذو الفضل العظیم بر رؤف رحیم ارحم الراحمین العلی العظیم
چون درین استقامت یابد با نوار و اسرار مشرف گردد و مرتبہ پنجم اسمار دیگر ارادہ فرماید
العلی الاعلی العظیم الاعظم الکبیر الاکبر القریب الاقرب اللطیف الالطف ملصقا
را حدے نیست اما مختصر بر پنج مرتبہ افتاد در بیان این پنج مرتبہ دعا اینست بسم اللہ الرحمن الرحیم
ہو اللہ الذی لا الہ الا ہو رب العرش العظیم اللہ سمیع اللہ بصیر اللہ علیم اللہ ہو ہو الذی لا الہ الا ہو
الملک و الملکوت اللہ سمیع اللہ بصیر اللہ علیم اللہ دائم اللہ قائم اللہ حاضر اللہ ناظر اللہ شاہد اللہ
ناظر اللہ حاضر اللہ قائم اللہ دائم اللہ علیم اللہ بصیر اللہ سمیع اللہ سمیع اللہ بصیر اللہ علیم اللہ دائم
اللہ قائم اللہ حاضر اللہ ناظر اللہ شاہد اللہ الذی لا الہ الا ہو لہ الکبریاء و الجبروت اللہ قدوس اللہ ودود
اللہ حی اللہ قیوم اللہ ظاہر اللہ باطن اللہ عفو اللہ رؤف اللہ نور اللہ ہادی اللہ بدیع اللہ باقی اللہ
بدیع اللہ ہادی اللہ نور اللہ رؤف اللہ عفو اللہ باطن اللہ ظاہر اللہ قیوم اللہ حی اللہ ودود اللہ قدوس
اللہ رؤف اللہ نور اللہ ہادی اللہ بدیع اللہ باقی اللہ ہو اللہ الذی لا الہ الا ہو لہ العزۃ و العظمۃ اللہ
اکرم الاکرمین اللہ ارحم الراحمین اللہ اجود الاجودین اللہ ذو الفضل العظیم اللہ العلی العظیم اللہ اجود الاجودین
اللہ ذو الفضل العظیم اللہ رؤف رحیم اللہ الرحمن الرحیم اللہ العلی العظیم ہو اللہ الذی لا الہ الا ہو لہ الحمد تمہ

فصل دوازدہم حسب الاستعداد و صلاحیت از انتقال بعضے صفات بسوے صفات دیگر

والاحدیۃ اللہ العلی الاعلی اللہ العظیم الاعظم اللہ اکبر الاکبر اللہ القریب الاقرب اللہ لطیف الالطف اللہ القریب
الاقرب اللہ الکبیر الاکبر اللہ العظیم الاعظم اللہ الکبیر الاکبر اللہ القریب الاقرب اللہ اللطیف الالطف
وہو اللطیف الخبیر و بکل شئی قدیر و بالاجابۃ جدیر و لاحول ولا قوۃ الا باللہ العلی العظیم و صلی اللہ علی خیر
خلقہ محمد و آلہ اجمعین وسلم تسلیما کثیرا کثیرا +

فصل سیزدہم در ذکر جبرائیلی و سہروردی و بدلا و فنا و بقا و ذکر جبروت و یاہو و کشف ملکوت و حضور و
یا حی یا قیوم و لا ہو الا ہو اول ذکر جبرئیلی و سہروردی کلمہ لا الہ را از ناف بکشد و از فرود بالا برد
بطرف راست بعدہ بر دل ضرب کند کلمہ الا اللہ دوم ذکر کروبیان و جبروتیان و آن آنست
کلمہ لا الہ را از دل بکشد و طرف آسمان باید برد و بعدہ الا اللہ را در دل ضرب کند بسند ذکر بود کہ
در باید دو زانو بنشیند ہر دو دست مشت بستہ بر دہان بدارد و لا الہ گویان دو زانو شدہ ہر دو دست
بجانب آسمان بردہ دراز کند باز از انجا الا اللہ گویان ضرب کند و برابر دو دست بر دہن نہد باز از
سر گیرد بنوع دیگر جلسہ و قیام و قعود و نوع سابق نگاہدارد لیکن آنجا یک یک دست بجانب آسمان
بردہ بسند مذکور بر دہان نہد باز از سر آغاز کند سوم بدلان و آن آنست ہر دو دست نزدیک دہن
برآرد و کلمہ نفی را شروع کند بعدہ دست بستہ طرف ہوا با مد نفی کشاید بعدہ باز بندد و ہم در ہوا بعدہ
در دہن ضرب کند کلمہ الا اللہ باید کہ بوقت اخراج نفی سوی ہوای بر ہر دو نا نو استادہ شود و در وقت
ضرب بنشیند فاما درین ذکر دو رمز ست اول بدانکہ ہر چہ غیر حق ست از دہن و از دل کشیدیم و در ہوا
انداختیم و رمز دوم بر آمد در حالت ضرب کلمہ اثبات انوار الٰہی از ہوا گرفتہ در دل انداختیم و ہستی حق را
اثبات کردیم ہمین ذکر در حالت سماع کند و کلمہ نفی بدست چپ گوید و از سینہ بردارد و در ہوا اندازد از
دو کلمہ اثبات در دست راست بگوید از ہوا در دل ضرب کند درین ذکر نیز ہمان رمز ست چہارم ذکر
بدلا کلمہ نفی را از دہن بکشد و دست راست بستہ در ہوا برد و در آنجا دراز کند باز بندد و کلمہ اثبات را در
دہن ضرب کند باز در دست چپ ہم برین نوع کند درین اذکار نیز اثر عظیم ست بلکہ بحضور بدلا ست پیش او
اگر حاضر شوند با او ذکر کنند و اعانت نمایند صحبت را غنیمت شمرند ذکر فنا و بقا آنست کہ شبا بغلطد یک
ضرب در راست کند و یک ضرب در چپ ذکر فنا و بقا ہمچون ذکر محو پس آہستہ بر پنج انگشت اول بر پیشانی
خود نہد و بگوید الا اللہ پس بر کف چپ نہد و بگوید الا اللہ سند ذکر جبروتی در باید جلسہ مذکور
نگاہدارد و سر را در میان دو زانو نزدیک زمین بردہ یا احد و از آنجا سر برآوردہ یا واحد گویان
تا دہ ضرب کند بعدہ ہفت بار ضرب راست اللہ گویان در خود کند ذکر حالت مشی اقدام ہر دو قدم کہ نہد

فصل سیزدہم در ذکر جبرائیلی و سہروردی و بدلا و فنا و بقا و ذکر جبروت و یا ہو و کشف ملکوت و حضور و یا حی یا قیوم و لا الہ الا ہو

بگوید الا الله ذکر جبروت چون الله الله در زبان گوید در دل یا احد و یا صمد و ہم کند بعده
اسم ذات را ندا دہی و اسماء صفات را با او ذکر کنی چنانچه یا الله یا رحمن یا رحیم و در دل بگوئی یا الله
و در راستا رحمن و در چپا رحیم یا در دل بگوید الله و در راستا یا احد و در چپا یا صمد و در دل
بگوئی یا الله و در راستا ذکر حضرت شیخ الثقلین قطب العارفین شیخ فرید الحق والشرع الدین یا ہو
یا ہو ای آفریدگار ہیچ کس ندانم جز تو یا سبوح و در چپا یا قدوس پس جمله اسماء صفات ہم برین
نوع با اسم ذات ذکر کند ہر حاجتی که باشد موافق آن این ست فی الحال حاجت بر آید دیگر ذکر یا الله
آنست که حرف ندا را از دل بکشد طرف راستا بر د لفظ الله را در دل ضرب کند دیگر ذکر یا ہو
ہم برین قیاس کند و ذکر یا ہو را تاثیر ست برای کشف حقائق ذکر مکاشفه دریابد جلسه مذکور
نگاہدارد و از جانب چپ یا ہو گویان بزانوے راست و بکتف راست و چپ گردیده زانوی چپ
رسد باز از آنجا یا من ہو گویان بطریق مذکور گردیده بزانوی چپ رسد باز از آنجا یا من لا اله گویان
بکتف راست رسانیده الا الله گویان بر سر زانوی چپ ضرب کند باز از آنجا ہیے الله الا الله دراز
کرده بجمله بر آمده سه کوب ہی گویان درخود دہد دیگر ذکر کشف ملکوت و حضور و شہود و ملائکه مقرب
و کشف الارواح ہر حاجتی که باشد در راستا بگوید یا سبوح و در دل چپا بگوید یا قدوس و طرف
آسمان رب الملائکة والروح در دل ضرب کند والروح دیگر ذکر برای دفع امراض و اسقام
و اوجاع بگوید در راستا یا احد و در چپا یا صمد برای کشف حقائق اشیا نیز آمده یمیناً و شمالاً گوید
یا احد یا صمد دیگر ذکر یا حی و یا قیوم بر طریق نشاط کبوتر حلقه بگوید طرف راستا آغاز کند یا حی و ببرابر
بگرداند و در دل ضرب کند یا الله یا قیوم دیگر ذکر برای فتح امور بسته بعد از نماز تہجد ہزار بار بگوید
یا حی در راستا و در چپا یا قیوم طرف آسمان گوید یا وہاب و در دل ضرب کند یا الله دیگر ذکر
لا ہو الا ہو ہمچو ذکر لا اله الا الله سند ذکر یک کشش تا ام الدماغ دریابد باید که دو زانو بنشیند و
ہر دو دست بر ہر دو زانو نہد و سر را نزدیک دو زانو برده ہو را در تحت ناف به آواز ظاہری بقعر
دم بالا کشد تا ام الدماغ آنجا لمحه قرار گیرد باز از سر آغاز کند سند ذکر ہو به یک نفس ہو ہو ہشت
ہزار کرت دریابد جلسه معہود مذکور نگاه دارد شکم را به پشت رسانیده در زبان ہو گوید بسرعتی که ہو
گوید ہمان سرعت شکم را به پشت رسانا پیوسته ہزار کرت گوید باز از سر آغاز کند فائده ازین دل
روشن خواہد شد سند ذکر یک کشش یا ہو ضرب ہو دریابد باید که دو زانو بنشیند پشت پای راست
بر کف پای چپ نہد چنانکه ہر دو سرین بر شتالنگ باشند و ہو را از تحت ناف با آواز رقیق بفوق کشیده

از ذوق هو گویان ضربے در خود زند پیاپے بدین طریق مواظبت نماید فائده از عمل روشن خواهد شد سند ذکر سه ضربی به دو هو و یک حی در باید جلسه مذکور نگاه دارد و ضربے بجانب آسمان سر بالا کرده و ضربی بجانب زمین سر نگون کرده هو گویان کند و ضربے حی گویان در خود دهد باز از سر گیرد فائده این از عمل روشن خواهد شد سند ذکر لا هو تی جلسه مذکور نگاهدارد و سر را به کتف چپ برده اندکے جانب پشت کج کرده و هو متصلاً گوید و یک ضرب در خود دهد باید که روی همان جا باشد باز سر را برابر کتف مذکور آورده و هو متصلاً پیاپے گفته یک ضرب در پهلوی راست خم خورده بدهد بعده دو ضرب بزانوی چپ و ضربے بر پهلوی راست و دو ضرب در میان دو زانو و ضربے در خود و دو ضرب بزانوی راست و ضربی بر پهلوی چپ هو گویان دهد باز سر را برابر کتف راست برده و هو متصلاً گفته یک ضرب پهلوی چپ دهد بعده سه کرت مقداری سرین از زمین بر آورده دو زانو نشده سه کوب در خود دهد باز سه دور از زانوے چپ بجانب راست هو گویان بگردد و ضرب ها و کوب ها چنانچه از دور چپ کرده بود هم چنان دور ها و ضرب ها و کوب ها درین دور بانصرام رساند باز از سر آغاز کند سند ذکر لا یتناهی لفظ هو جلسه مذکور نگاهدارد و از زانوے چپ بزانوی راست هو گویان بنفس واحد دور بدور بگردد و هر دور را از اول کم گیرد چون نفس داشتن نتواند باز از سر آغاز کند در چیا دیگر ذکر هو هیچو الماء ست دو رکنی و سه رکنی و چهار رکنی و پنج رکنی و شش رکنی چون کلمه هو در زبان گوید در دل وهم کند الله الله الحی القیوم فاما هر جا بفتح وا گوید چون در دل ضرب کند بجزم وا گوید دیگر حالت خروج النفس بفتح وا تصور کند زیرا چه بنده فردا پرسیده خواهد شد از آن گرفتم اخذت النفس وارسلتها دیگر ذکر برای تجلیات ذات از اسم الله الف و لام طرح کند و ها را سه حرکت دهد در راستا گوید مفتوح و در چپا باضم بگوید و در دل ضرب کند بالکسره دیگر اسم حق در کشف امور عجیب همچون ذکر الله بدین سند مذکور یعنی دو ضربی و سه ضربی بگوید و اما حق بسکون قاف و یا به یاء تکلم خفی در دل ضرب کند ذکر دفع مرض راستا گوید یا احد و چپا گوید یا صمد در دل گوید یا وتر ذکر برای درازی عمر و دفع جمیع بلیات و بفتح باطن که در آن ذکر اسم اعظم ست ذکر آیة الکرسی ست و اما بدین نوع کند اول صد ضرب کند الله بعده سر را بکلمه لا اله بگرداند خواه یک حلقی خواه دو حلقی بعده اثبات را یعنی الا هو در دل ضرب کند بعده اسم حی در راستا گوید و اسم قیوم در چپا هم برین طریق هزار کرت بگوید امید ست که کشف ملکوت شود درین ذکر صفت ثبوتی و سلبی ست یعنی هر دو اند اسد تاثیر دهد کار کردن شرط ست ✤

فصل چهاردهم فی اسامی الاذکار الذی یذکرون اهل الله تعالی بها دو حلقی و سه حلقی و چهار حلقی و پنج حلقی

فصل چهاردهم فی اسامی الاذکار الذی یذکرون اهل الله تعالی بها

اول ذکر دو حلقی لا الہ الا اللہ۔ ذکر جبرئیل علیہ الصلوٰۃ والسلام الا اللہ ست ذکر سہ رکنی
الا اللہ چہار رکنی و پنج رکنی ہم الا اللہ ست ذکر یا وہاب بعد نفل عشا ہفتاد بار بخواند احتیاج
دنیوی دفع شود ذکر چہار ہو و پنج ہو و دو ہو و سہ ہو و یک ہو ذکر انا انت و انت انا ذکر یا احد
یا صمد ذکر انت لی و انا لک ذکر انت انت لیس انا الا انت عن بعض الذاکر لیس انت الا انت ذکر
یا حی یا قیوم ذکر کشف روح یا روح یا روح یا روح الروح ذکر ہو یا ہو یا ہو ذکر حسبی ربی
ذکر کشف القبور یا رب یا روح یا روح الروح ذکر کشف الارواح امواتا یا روح الروح
یا روح الروح ذکر فراش سبوح قدوس ربنا و رب الملائکۃ والروح ذکر یا حی یا قیوم یا حی
ذکر پنج فرقی یا محمد یا علی یا فاطمہ یا حسن یا حسین ذکر نوع اجر فرد انت یا احد یا صمد یا فرد یا وتر
ذکر حضور ابدال فوقی یا محمد یا محمد یا محمد ذکر دم قدم الا اللہ نوع دیگر ذکر دم قدم وقت مشیہ با
چون شتاب رونده باشد بہر قدم الا اللہ الا اللہ مکرر گوید و اگر آہستہ باوقار رونده باشند نہادن
قدم راست لا گوید و بگذاشتن قدم چپ الہ باز طرف راست الا گوید و طرف چپ اللہ و اگر میانہ رفتن کند
ہر جانب قدم راست الا گوید و جانب یسار اللہ بشرط آنکہ بحضور دل بگوید ذکر دفع عدو یا شدید
خذلی حقی باز گوشہ گوید یا شدید ذکر ابد۔۔۔ ن لا الہ الا اللہ ذکر اجابت پنج بار بگوید۔ یا مجیب یا مجیب
ذکر استجابۃ الدعوات یا رقیب یا رقیب یا محیط یا مجیب ذکر سہ رکنی لا معبود الا اللہ ذکر سہ
ضربی لا الہ الا اللہ ذکر چہار ضربی لا الہ الا اللہ از نور بخش منقول ست دو حلقی لا الہ الا اللہ آغاز
کند از دہن دل در وقت شروع لا الہ چنان داند کہ برون میکنم غیر خدا را از دل و گردن را دراز کند طرف
یمان بپیچد چنانکہ حلقہ شود و ہم چنین دراز کند گردن و سر را جانب چپ و بپیچد گردن چنانچہ در پیچیدگی
نیز حلقہ شود و بزند ربط بر دہن دل و بگوید الا اللہ و چنان داند کہ چیزے از انوار الٰہی در دل آمدہ ست
و در پیچیدگی اول چنان داند کہ عقبی را در عقب پشت خود انداختم و ثابت کردم نقش اللہ را در لب
دل و بلند کند آواز الا اللہ را و قاصد شود کہ ربط از دل برخیزد ای از باطن دل ذکر آورد الا اللہ
ست و بنشیند و ہر دو پای طرف چپ کند و بزند بر ربط اول بر زمین چنانکہ سجدہ کند و بگوید الا اللہ
و دوم ربط بر دل زند و بگوید الا اللہ۔ ذکر فنا و بقا الا اللہ و در دل تصور این معنی کند کہ
نیست معبودی نیست مطلوبی نیست مقصودی نیست موجودی نیست مشہودی مگر اللہ سبحانہ
تعالیٰ و تقدس اول ربط با الا اللہ بر دل زند شش ربط بر جہت قبلہ راست او و دوم بر دہن
دل ربط زند قاعدہ عقودی وقت الذکر دو دست خود چنانکہ برای نماز بستہ کند و بہ دو زانو بنشیند

وسرین خود را بنهد بر زمین باین قاعده در هر ذکر و اشغال بنشیند قاعدهٔ ذکر جبرئیل علیه السلام ذکرش
لا اله الا الله ست دو بار مکرر یعنی بزند ربط را علی فم القلب جائی دیگر نزند ذکر انا فیه هو فیه
بگوید که لا انا و اشارت کند سوی دل و فرو برد گردن را بعده سر را بردارد سوی آسمان بگوید فیه
و اتصال کند بآن فیه هو را از آسمان پس بزند ربط بر دل ذکر بیچون بگوید طرف راست او طرف چپ
بیچگون و سوی آسمان نے شبه پس بزند ربط بر دل و بگوید نے مثون ذکر کشف الروح و القبور
پس بنشیند چنانکه از برای ذکر می نشیند اول بگوید یا رب بست و یکبار پس بگوید سوی آسمان یا روح
و سوی دل یا روح الروح - ذکر لا هو الا هو آغاز از سر دل یعنی از ذهن کند و بگوید لا هو را
دراز کند گردن سوی راست امیل سوی بلندی و چنان تصور کند که انچه غیر خداست آنرا از دل کشیدم
پس بزند ربط بر دل و بگوید الا هو - ذکر هٖ طرف راست هُ طرف چپ هِ طرف دل این ذکریست
که ذات تجلی بگیرد این ذکر خاطر ست ذکر پنج فرقی طرف راست یا احمد طرف چپ یا محمد سوی پس
یا علی سوی آسمان یا فاطمه سوی پیش یا حسن سوی دل یا حسین و ملاحظه کند یا جبرئیل اسے یا
روح القدس و هر که دل زنده باشد و نفس مرده پس لازم کند این ذکر را وقت سحر لابدست که او را
کشف الروح ملکوت و جبروت شود باذن الله تعالی و معائنه کند ارواح انبیاء و اولیاء را مصافحه کند
ایشان را بلا واسطه بحق نبی و آله ذکر سه رکنی الا الله ست بنشیند اوّل ربط بسوی راست دوم بسوی
چپ پس سوی دل کند ذکر چهار رکنی اوّل طرف الیمین ثم طرف الیسار ثم طرف الامام ثم طرف القلب
ذکر پنج رکنی اوّل طرف راست ثانی طرف چپ ثالث طرف آسمان ضرب چهارم سوی پیش پنجم طرف
دل ذکر عروج در کتف راست الله در دل الله جانب چپ الله در دل هو در بالا الله -
ذکر پنج فرقی جانب ایمن یا محمد جانب ایسر یا علی در بالا یا فاطمه در پیش یا حسن در دل یا حسین
حضرت گنجشکر قدس سره بزبانی پنجابی ذکر کرده اند اهول توں اهول توں توں هی توں
ذکر فرید الدین شکر گنج در کتف راست بیچون (جانب علویات) در کتف چپ بیچگون (جانب سفلیات) در فوق بے شبه (جانب الخلاق) در دل
نے مثون ذکر خواجه فرید الدین هندی در طرف بالا وهی هے طرف چپ نزدیک سینه هی هی
طرف دل هین هی - ذکر حضرت خواجه اویس قرنی قدس الله سره چه پیش سرنگون کرده و بگوید یا الله
در کتف راست یا رحمٰن در کتف چپ یا رحیم در دل یا هو قاعده ذکر آیة الکرسی در دل الله در کتف
راست لا در دل اله در کتف راست الا در دل هو در کتف راست یا حی در کتف چپ یا قیوم
بگوید ذکر کالو پیش رو بگوید الا الله در دل فرود الا الله - ذکر یا حفیظ در پس پشت الا الله

و در دل الا الله بگوید قاعده توجه ذکر کالنون ظرف پر از اخگر در پیش خود دارد و چنان داند که سوختم ماسوی الله یعنی غیر خدای را باحبس نفس بنشیند های برآسمان دارد ذکر کشف سموات الاهو الاهو- ذکر مشاهده عین یقین هو لا هو هو الا هو- ذکر سه رکنی لا اله الا هو و دو حلقی لسبعت ذکر هفت حلقه کشف ارواح یا روح یا روح- ذکر پنج رکنی الا الله- ذکر دو حلقی لا اله راستا الا الله چپا ذکر جبروتی الا الله- ذکر خداوندی الا الله- ذکر چهار تهو پنج تهو باز دو تهو سه هو ذکر یا هو یا من هو ذکر خفی برعایت ارکان و شلے رعایت لا اله الا الله- ذکر خواص الله الله الله- ذکر دل الله الله- ذکر چهار ضربی نور بخش لا اله الا الله- ذکر انت انت انت لیس انت الا انت ذکر یا رب یا روح الروح ذکر کشف حقائق یا احد یا صمد- ذکر انی انا الله لا اله الا انا ذکر کلمه تمجید ذکر لا هو الا هو ذکر یا روح یا روح ذکر یا الله ذکر انا الله

فصل پانزدهم در معرفت اذکار عربی و فارسی و هندی که دران مطلوب توحید ست و بعضے سلوک جوگیه و اذکار ایشان که در وهم میگویند و جلسه ایشان در دعوت دیگر که تعلق با علم سیمیا دارد ذکر عربی اینست انا فیه هو فی اول بگوید طرف دل انا بعده سر برآورده بگوید در طرف آسمان فیه هم دران طرف بگوید هو پس در دل ضرب کند فی دیا بگوید انا طرف دل هو طرف آسمان و هو ثانی نیز طرف آسمان و انا در دل ضرب کند دیگر در دل بگوید انی انا الله لا اله الا انا بگوید ذکر جلالی الله اکبر لا اله الا الله والله اکبر الله اکبر و لله الحمد اول الله اکبر در راستا بگوید دوم در چپا بگوید بعده کلمه نفی را از دل کشیده در راستا بعده کلمه اثبات را در دل ضرب کند سند ذکر مقدس در یابد جلسه مذکور نگاهدارد و از کتف چپ الله گویان سر را بکتف راست رساند و از آنجا اکبر گویان بر پستان چپ ضرب کند و سبحان الله والحمد لله را هم برین طریق نگاهدارد نوع دیگر ذکر مقدس در راستا سبحان الله در چپا والحمد لله و طرف آسمان لا اله الا الله و در دل والله اکبر- نوع دیگر ذکر مقدس سبوح در راستا و قدوس در چپا و رب الملائکة طرف آسمان والروح بر دل زند باز از سر گیرد سند ذکر بکشش باطنی بفکر هو در یابد. جلسه مذکور نگاهدارد و زنخ را در آخور نهد از تحت ناف تفکر هو در همه اعضاء م را سریان گرداند چون شلے طاقت شود از راه بینی بدمی رقیق هو گویان بگذارد باز از سر گیرد فائده این از کسب ظاهر شود سند ذکر سرور باید دو زانو بنشیند. یا شاهد گویان چشم باز بر ناف دیا شهید گویان بچشم بسته در خود ضرب کند سند ذکر ناسوتی دریابد جلسه مذکور را نگاهدارد و دو دست سر را میان دو زانو برده و از آنجا الله گویان سر برآورده یا الله معنی را مرکب ساخته بر زانوی چپ

فصل پانزدهم در معرفت اذکار عربی و فارسی و هندی که دران مطلوب توحید ست و بعضے سلوک جوگیه اذکار ایشان که در وهم میگویند و جلسه ایشان و دعوت دیگر که تعلق با علم سیمیا دارد

باز بهمان طریق سر برآورده یا الله رزاق را مرکب ساخته بر زانوی راست ضرب کند باز از سر گیرد فائده از عمل روشن خواهد شد سے شد ذکر ملکوتی در باید جلسه مذکور نگاهدارد و ضربے بزانوی چپ یا بدیع و ضربے به پهلوی راست یا باعث و ضربے به زانوے راست یا نور و ضربے به پهلوی چپ یا شهید گویان کند بعده سر دیگر برداشته یا الله گویان در خود ضرب کند باز از سر گیرد سے شد ذکر بزبان هندوی طرف آسمان توں و طرف خود هوں و بعضے نیز هوں جانب دل تو یا بگوید در راستا او هی هے و در چپا وهی هے و یا بگوید در راستا اینهاں توں و در چپا اینهاں توں و در جانب قبله اینهاں توں و در طرف آسمان او هاں توں و در دل ضرب کند اینهاں توں و بعضی سوی زمین اینهاں توں طرف آسمان او هاں توں جانب دل اینهاں توں گویند دیگر ذکر بزبان هندوی مربع بنشیند همچو جلسه جوگیان پس سر و چشم طرف آسمان بردارد ده هزار کرت این ذکر را بگوید یا زیادت بگوید عاقبت عالمی دست دهد همین لفظ بگوید او هی او هی فاما یک بیٹهک از جمله هشتاد و چهار بیٹهک اختیار کرده شده ست که دران بیٹهک نفع و خاصیت همه بیٹهکهاست و آن اینست که مربع بنشیند و هر دو پای گرد آرد پاشنه پای چپ فرود خصیتین نهد و پای راست نزدیک او بدارد بعده مقعد را به بندد و دم را بالا کشد و ناف را گرد آرد طرف پشت بردو دهن را بندد و زبان را در کام سخت کند بعده بوهم مشغول شود یعنی در باطن فکر کند او هی هے و گرسنه و بے خواب شود و اگر سه روز پیهم بے طعام و بی خواب باشد و بهمین شغل مشغول شود بیخودی و بیهوشی آرد که در و مکاشفه غیوب کند باز بهوش آید یا مجذوب و مدهوش گزارند و اگر سه اول این صورت دست دهد سه دیگر متصل آن کشد و تخلل کند هر دو سه را باندک طعامی و شرابی و خوابی تا سودائی نشود و هکذا یجر جراً۔

فصل شانزدهم در ذکر اسم جلال و جمال و اسم مشترک

فصل شانزدهم در ذکر اسم جلال و جمال و اسم مشترک ذکر اسماء بر سه نوع اند اسم جلال و اسم جمال و اسم مشترک چون صفت کبر و رعونت و درشتی و خودبینی در خود نگیرد و هر که باسم جلال مشغول شود تا نفس مطیع و منقاد گردد چنانکه یا قهار و یا جبار و یا متکبر بعده باسم جمال چنانکه یا مالک و یا قدوس و یا علیم بعده باسم مشترک یا مومن یا مهیمن مشغول گردد تا دل مصفا شود و ذکر در دل قرار گیرد مقام ذکر نبود و نه در تلوین ست پس چند مقام تمکین و تمکین ذاکر در ذکر اسم الله ست که آن ذات ست نود و نه نام اسماء صفات اند ما در ذکر اسماء صفات در عالم تلوین ست چون باسم ذات رسد از تابش لفظ الله الله الله وجود فانی سوخته شود مضمحل گردد و اینجا الفنا فی الفنا حاصل آید چون از خود فانی شود بقا یابد که بے ذکر نباشد بے ذکر دل هرگز گشاده نگردد

چون دل منور گردد پس حقیقتِ اشیا کشف گردد و با عالم ارواح ملاقات شود ذکر حقیقی که مشهود حق ست درین شغل فتح شود ٭

فصل هفتم در شغل آئینه و نظر بر دو چشم بالای ابروی **در بیان** شغل آئینه آئینه را مقابل چشم دارد و بر عکس خود ناظر باشد چنانکه بر حرکت و سکون عکس آن شخص ست هم چنانکه بر حکم المومن مراة المومن بجای نظر کند که حرکت و سکون رب روحی که عکس رب الارباب ست بحکم لا یتحرک الا باذن الله از رب الارباب ست داند **سیوم** در ذکر حواس خمسه خود را در قید آر چنانچه صبر ست و پای خود را یکجا در ته سینه خود کرده نگاهدارد تا اسرار ظاهر شود چنانکه عامل میفرماید **فرد** لب به بند و گوش بند و چشم بند گر نه بینی سر حق بر من بخند ٭ اصل اینست که میان قعر حوض بکنند و غوطه در آب زنند و این عمل نمایند که این طریق را خضر علیه السلام مر شیخ **عبد الخالق** غجدوانی را ارشاد کرد و این طریق ست تاثیر بسیار دارد ٭

فصل هشتم فی کیفیة المراقبه و مراقبه سلسلهٔ نقشبندیه قال الله تعالیٰ فارتقب انهم مرتقبون و آیهٔ دیگر و کان الله علی کل شیئ رقیبا و جای دیگر فرموده وارتقبوا انی معکم رقیب معنی منتظر بودن و نگاهبانی کردن ست یعنی دل را حاضر دار و حق را بر دل ناظر دان که این بر همه فرض ست نظر هر دو چشم در بالا ابرو کند نفسی که اندرون رود بگوید الله و نفسی که برون رود بگوید هو فائده بیشمار ست **ع** نظر بر پرهٔ بینی رسانی تا به پیشانی ٭ ببین با نور روحانی جمال ذات رحمانی ٭ چهار میم اند اول من دوم مرشد سوم محمد رسول الله صلی الله علیه وسلم چهارم میم مولیٰ اوّل خود را ببیند و فراموش کند بعده ذات مرشد را به بیند بعد ازان نور محمدؐ را ببیند بعده نور مولیٰ را ببیند یعنی در پیشانی خود تصور کند و چشم بسته نیک بنگرد در مراقبه چنانکه بزرگی گفته **ع** نور حق را بدیده پاک ببین ٭ این هوای به آب و خاک ببین ٭ **دیگر** هر دو چشم کشاده نظر بر پرهٔ بینی بیفگنی و درین خیال چندانی خوض کنی که سیاهی هر دو چشم غائب شود و سفیدی ظاهر گردد تا جمعیت خاطر و خطره بندی فی الحال پیدا آید یا چشم چپا بندی و چشم راست بر پرهٔ بینی اندازی یا عکس یا نظر چشم بر سینه یا هر دو دست اندازی و دران کوشی که نظر یک جا بماند و خطا نشود تا جمعیت حاصل آید **ذکر دیگر** شکم و پشت یکجا کند چشم فرو برد ظاهر چشم خود را بپوشد دران جا عجائب ها و غرائب ها در نظر می افتد و در آداب در حال قیام نظر بر سجده گاه و در حال رکوع بر پشت پا و در حالت سجده بر بینی گماشتن و در قعود سوی کنار در تلاوت قرآن و تسبیحات گوش نهادن اشاره بهمین سر ست تا حضور قلب حاصل شود و تفرقه روی نه نماید بزرگان گفته اند که نظر بر یکجا داشتن اگرچه سنگ یا دیوار بود موجب جمعیت ست و لهذا کعبه عالم یکی گردانیده اند اگرچه حق تعالیٰ همه جاست و پیغمبر یکی و کتاب یکی و پیر یکی و مرشد یکی برای جمعیت ست و لهذا حق تعالیٰ بسوی مرتبه جمعیت خود طالب را میکشد اگرچه در تفرقه هم همون ست تا جمعیت دل

حاصل کند اے مراقب باید کہ چشم بر یکی نہی یکی بینی یکی دانی یکی خوانی و ملاحظہ کنی کہ جز یکے موجود نیست در جا ج
و دہن یکی ست اگرچہ متعدد و تعدد در نمائش ست پس در اعداد تامل کن کہ جز تکرار وحدت چیزے نہ و ہر عدد کہ
بنگری بہیئت مجموعہ ہم اوست و از جہت مادہ ہم واحد ست جز یکی نیست نقد در عالم ✤ باز بین و بعالمش
مفروش ✤ گل این باغ را تو ی غنچہ ✤ سر این نکتہ را توئی سرپوش ✤ پردہ بردار تا بہ بینی خویش ✤ دست
با دوست کردہ در آغوش ✤ **مراقبہ فضا ہویت** آنکہ چشم پوشیدہ نظر بر سویدا کنی و آن را نقطہ مرکز
عالم و واسطہ عالم تصور کنی و از آنجا خطوط بفوق و تحت و یمین و شمال و قدام و خلف کشی تا نقطہ محدب عرش
رسانی یا خود را بہیئتے مختصر تصور نمودہ از نقطہ سویدا بر آئی و بمغز رسی و کوی مغز را شگافتہ بیرون آئی و سیر
بعالم بالا خیال و تا عرش برین رسیدہ بالاے عرش سیر کنی تا آنکہ در زمانے نادر خیال آری کہ بلا تناہی تناہی
رسیدم و از آنجا باز آئی ہمچنین در شش جہات سیر کردہ باشی درین مشق چیزہا بر تو ظاہر گردد و حقیقت
چشم تعلی و حقیقت فضائی لا تناہی و حقیقت کلی و وحدانیت جسم کلی و لطافت باطن بر تو ظاہر خواہد شد و انوار
و اسرار بسیار روی نماید از مکان لامکان بکشاید **مراقبہ دیگر** تمام عالم را یک دریای نور تصور کنی و خود
را در و مثل ماہی در سیر و سفر بینی چشم پوشیدہ و کشادہ ہمیشہ متصور باشی ہمیشہ در و نشینی و در و روان باشی
و در و بخسپی و در و بیدار باشی ناگاہ بر تو دریاے وحدت ظاہر شود کہ مدہوش گردی و در خروش آئی و مجذوب
بنور حقانی شوی **فرد** در بحر حقیقتم چو ماہی ✤ ماہیت ماد گرچہ خواہی ✤ بعد ازان بمدتے این ماہیتے محو سیر
آب دریا شود و جز دریا باقی نماند لمن الملک الیوم للہ الواحد القہار روی نماید و حقیقت معنی **فرد**
من و تو در میان کاری نداریم ✤ بجز بیہودہ پنداری نداریم ✤ **فرد** تو مباش اصلی کمال اینست بس ✤
تو درین گم شو وصال اینست بس ✤ بعضے کہ در یک قدم بحق میرسند ہمین معنی ست کہ دع نفسک و تعالے
یعنی در قدم اول توحید خود را محو و ناچیز دانستند و در مراقبۂ فنا خود یکبارہ از خود گزشتند چون خود نماندند
پس چہ ماند جز خدای تبارک و تعالیٰ ازینجاست ست آنرا کہ فنا شیوۂ فقر آئین ست ✤ نہ کشف یقین نہ
معرفت نے دین ست ✤ رفت او ز میان ہمین خدا ماند خدا ✤ الفقر اذا تم ہو اللہ این ست ✤ ہم درین فنا
بعضے خود را مطلق بر باد دادہ اند نہ معتقد صلاح اند نہ معتقد تقوی نہ سلوک راہ شریعت یعنی ما کجائیم کہ در پے
کارے باشیم عزیز من محافظت این راہ بسیار ست باید کہ اول قصد این فنا نہ کنی کہ بہ فنای کشفی رسی یعنی
دریای وحدت بر تو مکشوف شود بحر قطرہ ترا از موج خود برباید انگاہ از خود کہ حرف زند جز خود و این فنائے
خیالی خود نافع آن زمان کہ مجاہدہ از تو نزود و الا یکے از مقلدان باشی باری این فنای خیالی ہم از بقای
باقیان ناسوتی بہتر ست باید کہ در محافظت خود باشی تا در ورطۂ زندقہ نیفتی کہ بشومت دہریہ و طاغیہ مائل گردی

عیاذاً باللہ تعالی ہر دو چشم کشادہ دارد و نظر بر دو پرۂ بینی دوزد درین نظر چنان خوض کند کہ سیاہی ہر دو چشم
غائب شود و سپیدی چشم ظاہر گردد و جمعیت خاطر و خطرہ بندی پیدا شود و این شغل را مقام نصیرا میگویند
و در جلسہ مختارست جلسہ نماز یا جلسہ اقعار الکلب و اگر نظر برابرو ہای خود دوزد و شغل را چنانچہ گفتہ شد تمام کند این شغل را
مقام محمودا گویند و فوائد این بسیارست بجلسۂ صلوۃ بنشینی و ملاحظہ علیم و سمیع و بصیر کنی یا ربط
و ملازمت ہمہ احوال چون درین استقامت یافت برہمان ہیئت بنشینی و روی جانب دل مائل کنی و چشم را
بندی بہ چشم باطن سوی دل نگرمی و تصور کنی کہ حق تعالی را می بینی و چون درین استقامت یافت برہمان
ہیئت بنشینی الا آنکہ نظر سوئی آسمان داری و چشم فراز کردہ برہیئت مختصر تصور کنی کہ روحم از قالب بیرون رفت
و از سماوات گزشت و بمعائنہ حق تعالی مشغول گشت اگر کسی برین استقامت یافتہ رشتہ سبز پیدا آید جانب
رشتہ بالای ہفتم آسمان باشد و جانب دوم در دل او باشد و اعلی رتبہ فکر این بود و مشغولی مشائخ پنہان
میفرمایند ہمین ست و درین مشغولی واسطہ درست نیست **اول** را مراقبہ گویند و **ثانی** را مشاہدہ گویند و
ثالث را معاینہ گویند حضرت شیخ **نصیر الدین** چراغ دہلی این مشغولی ہا را از حضرت **سلطان جیو**
قدس سرہ نقل کردہ اند میر **سید محمد** گیسو دراز قدس سرہ فرمودند کہ ساکت باشد و فکر کند کہ من نیم اوست

بیت
من نیم واللہ یاران من نیم ٭ جان جانم سر سرم تن نیم ٭ چون درین معنی فکر نماید بحکم اذا جاء
الحق و زہق الباطل صدای انانیت برآید و اقرب طرق و راہ ہاست ہر کہ بمراقبہ و ذکر اللہ مشغول
شود ہمہ عالم بروی تجلی کند حضرت سلطان العارفین از مہد تا لحد بہمین مشغول بودہ اند **مراقبہ معراج**
العرفان این ست کہ ہمہ موجودات آئینہ ہای متعدد فرض کن و آنچہ می بینی در ایشان از کمالات محسوسہ و
معقولہ صور از اسمار صفات حق تعالی دان بلکہ ہمہ عالم یک آئینہ فرض کن و در وی حق را ببین بہ ہمہ اسمار
صفات وی تا اہل مشاہدہ باشی چنانچہ در اول از اہل مکاشفہ بودی پس ازین برتر آئی و خیال ملاحظہ کن
و چون عالم را می بینی و می دانی ذات تو محیط ست بہمہ و ہمہ مرتسم اند در وی پس ذات تو آئینہ ست مر اینہا را و
در اول مشاہدہ حق سبحانہ در غیر خود میکردی و اکنون در خود مشاہدہ میکنی پس ازین برتر آئی و آنرا ملاحظہ میکن
کہ ممکنات من حیث ہی غیر موجود اند پس ایشان را از میان بیرون کن و ہمہ را صور تجلیات حق بین و قائم بوی
پس ہمہ کمال و جمال حق اند سبحانہ کہ در حق مشاہدہ میکنی پس ازین برتر آئی وجود خود را از میان بیرون کن و
بعینک مشاہدہ با حق بین فہو الشاہد و المشہود آئینہ را بسیار ببیند تا صورت خویش در خیال استوار گردانید
و پیوستہ نظر بران داشتہ باشد تا غیبت از حواس شود کلمہ اللہ را بہ آب طلا یا نقرہ بنویسد و در نظر دارد
و ایضاً صورت وہمی اللہ را بر صفحۂ دل پیوستہ متوجہ آن باشد تا غیب از حواس پدید آید صورت کتابت

لا اله الا الله را یا صورت کتابی اسم جلاله را یا در صفحه که در پیش چشم سر و بصر دارد و یا در صفحهٔ عالم توجه خیالی
خود که در پیش چشم سر و بصیرت دارد مطالعه نماید و پیوسته متوجه همین هیئت باشد تا آنکه خارجی شود برو
غیبت و ذهول کند از آن هیئت و از علم بذهول آن هیئت قال الجنید رحمه الله من راقب الله فی سره
حرسه جوارحه مراقبه انا جلیس من ذکرنی تصور نماید مراقبهٔ اسم اعظم الله است بگوید بدل بحالتی که غیر
حق مجال نیابد و حق آنکه غیر حق وجود ندارد و طالب اهل دل چون بر ملازمت اسم اعظم عادت گیرد
دیرا برای حصول مطلوب کافی باشد **فرد** پاسبان دل شو اندر کل حال ٭ تا نیاید هیچ دزد آنجا مجال ٭
فرد هر خیال غیر حق را دزد دان ٭ این ریاضت سالکان را فرض دان ٭ الغرض مراقبه بهترین
اشغال و آخر منتهی الکشف همین مراقبه است لهذا جماعت که ابتدا و در انتها درج میکنند می نمایند و می گویند
اول ما آخر هر منتهی ست ٭ آخر ما جیب تمنا تهی ست ٭ و هیئت قعود مراقبه انواع ست یکی آنکه قاعدهٔ نماز
نشیند و دو دست بر هر دو زانو و سر فرو اندازد و این مختار ست **دوم** بر هر دو زانو استاده کند مانند اقعاء
الکلب و سر بر دو زانو دارد و **سوم** هر دو دست سوی پس گردن و هر دو کتف را بر صلب جمع کند و هیچ
هیئت نزدگان بنشیند حیا من الله تعالی سر فرو انداخته و هر دو چشم بسته و دل را گرد آورده و نظر
بر دل گماشته توجه بحق کرده بداند که حق تعالی حاضر و ناظر ست و با من ست و درین علم چندان خوض کند
مستغرق گردد که شعور از غیر بکلی رود تا از خودش هم شعور باقی نماند اگرچه طرفة العین این علم برود. مراقبه نباشد
خواب غفلت بود **فرد** بیخود و بیخود فرد نیابی ٭ بوی رسدت ز آشنایی ٭ عزیز من **مراقبهٔ فنا** و مراقبهٔ
صفا و **مراقبهٔ توحید** الهی ست و **مراقبهٔ هو** ست بدانکه در وقت **ذکر خفی** هر دو چشم را پوشیده دارد
و نظر بر دل گمارد و خدای تعالی در دل حاضر و ناظر بخود داند این را مراقبهٔ صفائی نامند و اگر در حال
ملاحظه فنا محویت مفناست این را مراقبهٔ فنا گویند و مراقبه توحید نیز دیگر آنکه طالب حق هر دو چشم کشاده دارد و
نظر سوی بالا مقابلهٔ خود هر جا که بود در هوا اندازد و در آن کوشد که اصلا پلک نزند درین شغل بعضی انوار
پدید می آیند و آتش از پلک می خیزد تمام اعضا میگیرد و عشق پیدا آید و این را مراقبه هوا گویند و درین
مراقبه بعضی اولیا چشم بر هوا نهاده سالها در عالم تحیر مانده اند دیگر در حجرهٔ تنگ و تاریک در شب چشم کشاده
دارد بیک جا درین شغل انوار عالم قدس تابد و بحق برسد و در هوای سر عظیم ست که هوا مستقیم و مستدیم
ما تری فی خلق الرحمن من تفاوت سر این سخن ست هوا عالم خلا و عالم صفا و عالم لطافت ست که هژده هزار
عالم در هوا نمایان ست تا هوا ست کون و مکان ست چون از هوا بگذری عالم سبحان و لامکان ست
الرحمن علی العرش استوی پیراهن این سخن ست و تو هوا گوئی و ندانی که چه هوا ست عزیز من هوا از بطانتی ست

که بعضے این را بیچون و بیچگون فهمیده و حق سبحانه قرار داده اند و بعضی این را جسم نور الهی گفته و حق تعالی را جان این جسم خوانده و شیخ عربی هوا را این نفس رحمانی نامیده اند الغرض هوا را اقرب بعالم وحدت مقرر ست پس نظر برین داشتن قرب بعالم وحدت بالخاصه حصل می سازد و فکر در هوا نمودن و وحدانیت و لطافت آن را مطالعه کردن بکشف هویت ذاتیه میرساند المقصود این مراقب نظر بر سویدای قلب گماشته خود را و عالم را بنظر فنا بنگری و خدا تعالی را نورے بلانهایت برابر بصیرت دارے چون چشم بصیرت تیز گردد و آنچه که در خیال می آری محقق گردانی و عالم را مخیل دانی **مراقبۂ اول**

بسم الله الرحمن الرحیم فاما اهل مراقبه را باید که فکر وحدت و کثرت در تمثیل بسم الله الرحمن الرحیم تمام کند همچنانکه مقصود بسم الله واحد ست همین طور ذات باری تعالی را داند بمثال الفاظ بسم الله الی آخره مظهر عالمیان را داند یعنی خود ست که چندین کسوت پوشیده بر در آمده چنانچه عارفی میفرماید

آن بادشاهِ اعظم در بسته بود محکم ✤ پوشیده دلق خلقت ناگاه بر در آمد ✤ مامن عبد

یقول بسم الله الرحمن الرحیم یذوب الشیطان کما یذوب الرصاص فی النار ازین معنی ست **مراقبۂ دوم** الم فاما اهل مراقبه را باید که از سه حروف الم سه نعمت معلوم کند چنانچه از میم مظهر عالمیان خیال کند و از لام رسول الله خیال کند و از الف الله خیال کند آن هر سه حروف را در وجود خود مرکب سازد چنانچه اجزای خود را بمثال مظهر عالم داند و بدن وجود خود را رسول داند و روح خود را ذات حق تعالی داند چون هر سه نعمت را یکے بیند و بلا ریب و شک صفات باذات محو گردد جزو کل گردد

ذات و صفات هر دو بمقصد یکے بود ✤ تمثال موج دریا اصلش یکے بود ✤ کو عارفی که بیند بوجودِ خویش مطلق ✤ آدم رسول مولی هر سه یکے بود ✤ چون هر سه یکی بود دران حین مقصود

الم ذالک الکتاب لاریب فیه هدی للمتقین الذین یومنون بالغیب معلوم کند یعنی الم آن کتاب توحید ست که نیست دروغ دران کتاب و راه نموده شد متقیان را متقیان آنکه ایمان آورده اند خدای تعالی را بالغیب یعنی باثبات خدای تعالی خود را فنا کرده اند باهستی و نیستی هر دو سهو کرده اند **مراقبۂ سوم** فاینما تولوا فثم وجه الله یعنی هر جا که شما روی می آرید پس آنجا روی خدا تعالی ست فاما اهل مراقبه را باید که در شمع معنی آیت مذکوره خود را پروانه سازد چون پروانه دار سازد چون پروانه شود پروانشود از آنکه پروا در دوی ست چون رفت مستغنی گشت الفقر لایحتاج الی الله ازین معنی ست **مراقبۂ چهارم** نحن اقرب الیه من حبل الورید خدای تعالی میفرماید که ما قریبتریم بسوی تو از گردن و شه رگ تو فاما اهل مراقبه را باید که از فوت معنی آئینه مذکوره پیراهن هستی خود را بدرد از آنکه چون حق تعالی از شه رگ نزدیک تر باشد پس معلوم کند که محرک مطلق او ست چون محرک او ست پس وجود پیراهن او ست

یعنی بمغز و پوست تصرف اوست اوست مراقبۂ پنجم و فی انفسکم افلا تبصرون خدای تبارک و تعالی
میفرماید ما در ذات های شما ایم پس نمی بینید شما فاما اہل مراقبه را باید که از سلا بت مقصود آئینه مذکوره
خانه ہستی خود را برباد دہد از انکه ہر جا بادشاه نزول کند غوغای عمرو و زید نماند مشہور ست ع ہر جا که
سلطان خیمه زد غوغا نماند عام را ⁂ غوغای عمرو و زید در عالم اصلا نیست فاما سالک را از پندار ہستی خود
این و آن میشود چون برخاست بی یسمع و بی ینطق و بی یبصر دید مراقبۂ ششم و نحن اقرب الیه منکم
ولکن لا تبصرون خدای تعالی میفرماید که ما نزدیکتریم بسوے تو از تو ولیکن نمی بینید شما فاما اہل مراقبه
را می باید که از حرارت معنی آیۂ مذکوره خود را بسوزاند ہمچنانکه ہر شئے که بآتش رسد آن عین آتش میگردد
بعده اگر آن آتش آتش را بجوید ہیچ جا نیابد بجز خود ازین معنی ست آن اشاره که ما نزدیک تر ایم
بسوے تو از تو مراقبۂ ہفتم ولله ما فی السموات و ما فی الارض و کان الله بکل شیء محیطا یعنی مر خدا ے
راست چیزیکه در آسمانہاست و چیزیکه از زمین ست و ہست خدای تعالی بہر چیز در گیرنده فاما اہل مراقبه
را باید که از جوشش و خروش معنی آیه مذکوره خود را فراموش کند از آنکه حق سبحانه تعالی ہمچو دریا ما لا مال و
درون و برون و تحت و فوق در گرفته ست وجود ہای ما و شما بمثال حباب ہاست ہر که در حباب آب را
جوید ہیچ نیابد الا بخود و چون بخود یابد در ہر طرف که نظر کند آب ست اشاره ولله ما فی السموات و ما فی الارض
ازین معنی ست مراقبۂ ہشتم و ہو معکم اینما کنتم یعنی آن خدای تبارک و تعالی با شما ہست ہر کجا ہستید شما
فاما اہل مراقبه را باید که از سوزش معنی آیه مذکوره خود را بگدازد ہمچنانکه ہر شئ در نمک زار می افتد عین نمک
میگردد بعده اگر آن شئ خود را بجوید ہرگز نیابد جز نمک مراقبۂ نہم الله لا اله الا ہو یعنی خداست موجود نیست
ہیچ کس بجز او فاما اہل مراقبه را باید که از تصرف معنی آیۂ مذکوره رخت خود بر بندد چنانکه دو بادشاه در اقلیمی نگنجد
فرد در شہر وجود یا تو باش و یا من ⁂ کاشفته بود کار ولایت بدو تن ⁂ مراقبۂ دہم کل من علیہا فان
و یبقی وجه ربک ذو الجلال والاکرام یعنی ہر کس که بظہور آمده ست آنکس گذرانست و باقی می ماند ذات پروردگار
تو که خداوند بزرگ ست فاما اہل مراقبه را باید که از تیغ معنی آیۂ مذکوره خود را قتل کند چون بدان تیغ قتل شود
شہید گردد و من قتله فانا دیته مکشوف گردد مراقبۂ یازدہم کان الله علیکم رقیبا یعنی ہست خدای تعالی
بر شما نگہبان فاما اہل مراقبه را باید که از خدمت آیه مذکوره خود را غنی سازد که ہمچنین بادشاه عالمیان نگہبان
خود دارد پس او را ہیچ دغدغه نشاید و وقتی که صانع بر صفت خود عاشق شده ست پس ازین صفت کرشمۂ
معشوقی شاید تا بدرجهٔ که عاشق و معشوق یک تخت گردند اضافه عاشقی و معشوقی از میان برخیزد چنان که بود
ہمچنان گردد حب الوطن من الایمان ازین معنی ست مراقبۂ دوازدہم واذکر ربک اذا نسیت یعنی یاد کن

پروردگار خودرا تا آنکه فراموش کنی خودرا فاما اہل مراقبہ را باید کہ از حکومت معنی آیۂ مذکورہ خودرا فراموش
کند چون خودرا فراموش کند دوی ازمیان برخیزد چون دوی برخیزد حدیث مصطفی علیہ الصلوۃ والسلام
من عرف اللہ کل لسانہ حال خود بیند دیگر بشنو و آذا برای شرط ست و معنیش ہمچنین بشود یاد کن پروردگار
خودرا ہرگاہ فراموش کنی خودرا پس معلوم باد کہ یاد کردن خود یاد کردن خداست و فراموش کردن
خود فراموش کردن خداست چون خودرا فراموش کرد خدارا فراموش کردہ شد حدیث مصطفی
صلی اللہ علیہ وسلم من عرف اللہ لا یقول اللہ و من یقول اللہ لا عرف اللہ ازین معنی ست مراقبۂ
سیزدہم لو کان فیہما الہۃ الا اللہ لفسدتا یعنی اگر بودی دو خدا در آسمان و زمین بجز خدا ہر آئینہ فساد
میشدی فاما اہل مراقبہ را باید کہ از نوبت آیۂ مذکورہ دہل خودرا پارہ پارہ کند چون پارہ پارہ کند یا دررہ
کند ازین معنی است در شریعت کہ نواختن دہل حرام ست نہ آن دہل چوب و پوست حرام ست بلکہ نواختن
دہل خودبینی حرام ست و اگر نوبت شاہان بنوازد گو بنوازد مبارک باد این معنی ست کہ اہل اللہ را نواختن
مباح ست چنانچہ ہم درین معنی حضرت خواجہ حمید الدین ناگوری میفرمایند ؎ گفتگوی انا بحالت
کشف ٭ ہرکہ گوید ازان خطا نبود ٭ حاصل اندر زمان استغراق ٭ شاہد و روح جز خدا نبود ٭
مراقبۂ چہاردہم یفعل اللہ ما یشاء و یحکم ما یرید یعنی میکند خدای تعالی چیزے کہ میخواہد و حکم میکند چیزیکہ
میخواہد فاما اہل مراقبہ را باید کہ از شجاعت معنی آیہ مذکورہ حرکت خود بربندد و چنانکہ ہرگز بجز دنیا بد بجز
خدای تعالی بمثال بحر و نہر چون بحر غلبہ میکند بحر و نہر یکے میگردد چون یکی میگردد حرکت نہر در بحر غائب می شود
نمی بیند سوای بحر پس طرف میرود و تصرف بحر را نہر معلوم میکند اعوذ بک منک گویان برخیزد چون
الان کما کان برخیزد مراقبۂ پانزدہم اللہ رب السموات والارض وما بینہما الرحمن لا یملکون منہ خطابا
یعنی خداوند آسمان و زمین و انچہ میان ایشان ست خداوند تعالی ست نتواند ہیچ کس ملے فرمان او بودن
و گفتن سخن فاما اہل مراقبہ را باید از غوغای بانگ احدیت معنی آیۂ مذکورہ زنار کفر خود بشکند چون زنار کفر
خود بشکند آن زمان مسلمان حقیقی گردد ہرگز بہ گرد اضافت نگردد حدیث مصطفی صلی اللہ علیہ وسلم السلامۃ
فی الوحدۃ والآفات بین الاثنین احوالش گردد مراقبۂ شانزدہم و قل جاء الحق و زہق الباطل
یعنی بگوا ے محمد آمد راستی و دور کردہ شد دروغ فاما اہل مراقبہ را باید کہ از دہان آیۂ مذکورہ کلفت دید
ہستی و عجب بردارد کہ انی انا اللہ لا الہ الا انا چون برکمال برگردد بیخبر از ہیچ و برگردد و چون بیخبر از ہیچ و بر
گردد حدیث مصطفی علیہ الصلوۃ والسلام موتوا قبل ان تموتوا حال برو گردد مراقبۂ ہفتدہم
و نفخت فیہ من روحی خدای تعالی میفرماید دمیدم من در آن آدم روح از ذات خود فاما اہل مراقبہ را باید کہ

دمیدم معنی آیۂ مذکورہ خود را بیاد وہد تا کہ ہیچ جا خود را نیابد ہمچنانکہ بادلے مکان و نلے نشان ست کہ باد را
مکان و نشان ہیچ جائی شود پس ہمچنین باید کہ از مکان و نشان خود بیخود شود چون بیخود باشد خدا باشد
خود آ با خود آئی باشد حدیث مصطفےٰ علیہ الصلوٰۃ والسلام انا احمد بلا میم حالش باشد مراقبۂ ہیژدہم
لیس کمثلہ شئی وہو السمیع البصیر یعنی نیست مانند آن خدا چیزے و آن شنوا و بیناست فاما اہل مراقبہ
را باید کہ از شنیدن یکتای معنی آیۂ مذکورہ دو تای بردارد چون دو تای بردارد و ہمہ جا ذات واحد نگارد
چون واحد نگارد و دیگر نگارد از این معنی ست اشارہ لیس کمثلہ شئی کہ ثانی ندارد و ثانی چون دارد از انست کہ
مانند ندارد مراقبۂ نوزدہم وما خلقت الجن والانس الا لیعبدون خدای تعالیٰ میفرماید کہ پیدا نکردم
جن و انس را مگر از برای عبادت خویش ای شناختن خود فاما اہل مراقبہ را باید کہ از تازیانۂ معرفت
آیۂ مذکورہ مرکب خود را میدان معرفت سر دہد تا ماندہ گردد چون ماندہ گردد معلوم میگردد چون معلوم
میگردد بداند کہ معلوم میگردد و از معلوم معدوم میگردد چون معدوم گردد معصوم گردد حدیث مصطفےٰ
صلی اللہ علیہ وسلم الصوفی لا مذہب لہ احوالش گردد مراقبۂ بستم ان اللہ یحب المتوکلین
یعنی بدرستیکہ خدا دوست میدارد متوکلان را فاما اہل مراقبہ را باید کہ از اشارہ افلاس معنی آیۂ مذکورہ
خود را مفلس سازد خزانہ مرادات از خانۂ ہستی خود بردارد چون مراد بردارد کہ ہرگز برخود نیارد
حق سبحانہ تعالیٰ برو نگارد ومن لہ المولی فلہ الکل و بدو سپارد چون حدیث مذکورہ بدو سپارد باران جمعیت
برو ببارد چون باران جمعیت برو ببارد و زمین خشک سبزی انا الحق برآرد فرد ہر گیاہی کہ از زمین وید
وحدہ لا شریک لہ گوید حالش بزبان آرد مراقبۂ بست و یکم فاذکرونی اذکرکم خدای تعالیٰ
میفرماید کہ یاد کنید مرا تا یاد کنم مر شما را فاما اہل مراقبہ را باید کہ از فرمان آیۂ مذکورہ یاد خود فراموش کند
و بیاد خدا محو گردد و چون بیاد خدا محو گردد خدا گردد پس یاد کردن خدا بندہ را چیست کہ خود گرداند
چنانکہ آتش موم را عین آتش میگرداند یاد کردن بندہ خدا را چیست کہ خود گرداند ہمچنانکہ موم شمع خود
را الشمع عین شمع میگرداند من فہم فہم مراقبۂ بست و دوم ففروا الی اللہ خدای تعالیٰ میفرماید
کہ بگریزید بسوے ما فاما اہل مراقبہ را باید کہ از طلب بسرعت معنی آیۂ مذکورہ نلے سر رود چنانکہ قطرۂ
باران از ابر بسوے دریا میرود چون آن بدریا میرسد عین دریا میگردد فہم من فہم مراقبۂ
بست و سوم ہو الاول ہو الآخر ہو الظاہر ہو الباطن وہو بکل شئی علیم آن خدای تعالےٰ
اول ست و آخر ست و ظاہر ست و باطن ست و آن خدا بہر چیز دانندہ است فاما اہل مراقبہ را باید کہ
از سرور معنی آیۂ مذکورہ خود را از ہستی بیجا کند چون بیجا کند جایش لامکان گردد ہمچنانکہ نمک در آب

وچون وجود نمک را در آب بجوید هیچ جا یافته نشود ازین معنی ست که سلطان العارفین **بایزید** بسطامی قدس سره فرموده اند که خود را می جویم خدا را می یابم وخود را نمی یابم عزیز من سالک را از دریای توحید موج میرسد که از هستی خود میرود وتجلی صفات فنا وبقا بد وطلوع میکند گاہے بہ بقا می آید وگاہے بہ فنا میرود چون کمالیت میسر سد معدوم طور **مراقبہ بست وچہارم**
ان الله علیم بذات الصدور یعنی بدرستیکه خدای تعالی داننده ہست بذات سینه ها یعنی داننده ہست بذات خود احوال سینه ها فاما اہل مراقبه را باید که از شنیدن کشف معنی آیه مذکوره از کثافت ما ومنی سینه خود ها را بکام یکتای غسل دہد و در غسل سه چیز فرض ست یکی آب در دہن کردن دوم آب در بینی کردن سوم جمله اندام سه کرت شستن آب در دہن کردن چه که دم خودی نزند وآب در بینی رسانیدن چه که بوی خود نگیرد وسه مرتبه اندام مالیدن چه مرتبه اول حرص وہوا را از خود بشوید ومرتبه ثانی دوئی از خود بشوید ومرتبه سوم ہوای شوید چون ہمچنین غسل بجا آرد پاک گردد وغسل فرض ہمین ست که ما ومنی بشوید شستن ما ومنی پاکی اندام ست وشستن ما ومنی خلاصی از اندام ست چون از اندام خلاص کرد وبه اصل خود رسید انی علیم بذات الصدور بانگ زند **مراقبہ بست وپنجم**
ان الله لبصیر بالعباد یعنی بدرستیکه خدا یتعالی بیناست به بنده ها فاما اہل مراقبه را باید که از صلابت روزن محل سلطانی یعنی آیه مذکوره در خود را با ادب نگاہدارد وبجز خود راست وچپ وتحت وفوق نه بیند از انکه سیاست سلطانی ضرب سخت ست براست وچپ دیدن راضی نمی شود آن مگر بخود درگاه سلطانی نظر بخود باید یا به سلطان تا سلطان راضی شود نزدیک طلبد چون نزدیک مرد چه بیند که ہر دو یک ذات آدم اند ہمچنانکه صورت آئینه چون صورت بالیقین تحقیق گردد نعره ہمچنین زند فرد
خود بخود بیند وخود میکند با خود کلام ✤ عارفان را نیست دیگر جز خدا کس والسلام ✤ **مراقبہ بست وششم** ان الله سمیع علیم یعنی بدرستیکه خدای تعالی شنوا ودانا ست فاما اہل مراقبه را باید که از جاسوس سلطان معنی آیه مذکوره اسم خودی از زبان برآرد وچون اسم خودی از زبان برد ارد چه برآرد بجا رساند که بجاے خود نشاند چون بجای سلطان نشیند در ملک حکومت خود بنیداز مستی احدیت شب وروز کوس لمن الملک الیوم لله الواحد القهار چون در شہر احدیت تخت گاه کند لازم ست که عدالت کند یعنی مستحق را بحق رساند حق چشمان چیست که عالم را صورت مرآة داند وحق بینی چیست که بوی گل کرده شریک ننوید حق زبان چیست که اسم غیرے نگوید حق گوش چیست که آوازِ غیرے نشنود یعنی بشنیدن دوری معشوق راضی نباشد وحق دست چیست که جز خدا نگیرد وحق پا چیست که

بیخود درود وحق سر چیست که سر رویدوا ما بنعمت ربک فحدث ازین معنی ست مراقبہ لبست وهفتم
ان الله بکل شئ کلیم یعنی بدرستیکه خدای تعالی بهر چیز کلام کننده ست فاما اهل مراقبه را باید که از شنیدن
نغمه آیهٔ مذکوره خود را برقص آرد تا بحدیکه پیراهن پاره پاره کند و دستار را بر زمین زند سر یک طرف
و چون بهوش آید باید که همون آواز نغمه بگوش جان خیال دارد خواه عشق خواه فسق خواه نیک خواه بد
هر چه چیز همون داند و از خود نیز همون داند و چون برین عمل کامل گردد هر چه بیند و هر چه میگوید خود
بجز او از خود دیگرے نیست از اسلام احدیت بانگ دهد انه بکل شئ کلیم مراقبه لبست و هشتم
ان الله علی کل شئ شهید یعنی بدرستیکه خدای تعالی بهر چیزے گواهی دهنده ست فاما اهل مراقبه را باید که
از شنیدن گواهی معنی آیهٔ مذکوره خود را از خودی نلے دعوی کند از قصهٔ خصومت دوتائی پاک شود و
چون از قصهٔ خصومت دوتائی پاک شود اشهد ان لا اله الا الله وحده لا شریک له بزبان بر خواند مراقبه
لبست و نهم ان الله علی کل شئ قدیر یعنی بدرستیکه خدای تعالی بهر چیزی قادرست فاما اهل مراقبه را
باید که از قدرت آیهٔ مذکوره تدبیر بردارد و خود را در بحر تقدیر اندازد و صدف وار شود چون صدف او
در تقدیر نلے تدبیر گردد و در اسرار دلش پیدا گردد چون در اسرار در دلش پیدا گردد سیماهم فی
وجوههم من اثر السجود بر صدف تجلی گردد و چون در اسرار بکمالیت رسد از صدف بیرون ریزد در ان
حالش مبادی گردد خواه در بحر خواه در صندوق هر جا که ماند بطور خود تا هیچ جا برو غالب نیاید بلکه او
همه جا غالب چون اهل مراقبه بدین مقام رسد از مستی معدومی انی علی کل شئ قدیر نعره زند مراقبه
سی ام و مکروا و مکر الله و الله خیر الماکرین فریب کرده شد فریب از ان خداوند و آن خداوند
بهترین فریب کنندگان ست فاما اهل مراقبه را باید که از کرشمهٔ معشوقی معنی آیهٔ مذکوره خود را به عشق
خدا سازد تا بحدیکه از نیک و بد خوشگوی و بدگوی دشمن و اقران برو گذارند تفریق نه کند از آنکه این
جمله مکر خداست و چون جمله مکرهای خداست پس هر چه هست حق ست برو نقصان لازم نمی آید از آنکه
بجوشش عشق میگوید کما قال النبی صلی الله علیه وسلم ان الله لا یواخذ العشاق بما یصدر منهم مراقبه
سی و یکم هو الله الواحد القهار یعنی خدای تعالی یکی ست و قهارست مراد از قهار چه در ملک دیگر را
نمیگذارد فاما اهل مراقبه را باید که از قهر سلطانی معنی آیهٔ مذکوره ملک خود را بگذارد و به ملکی رود که بوی
ملک خود نیاید چون بوے ملک خود نیاید مثال گل گردد چون مثال گل گردد باران رحمت برو باریدن
گیرد چون باران رحمت برو باریدن گیرد شجر اسرار برخیزد و چون شجر اسرار بکمال رسد در ان حین
چون بر هر شاخی که نظر کند آن بر هر بیر را بجو خود بیند و چون بر بیر هر طرف بجو خود بیند از مستی احدیت

نوبت سلطانی زند انا الله الواحد القهار **مراقبهٔ سی و دوم** ان الله یحب المطهرین بدرستیکه
خدای تعالی دوست میدارد پاکان را فاما اهل مراقبه را باید که اشاره از پاک معنی آیهٔ مذکوره خود
را از خود پاک کند پاکی چه که نفی و اثبات برکند چون نفی و اثبات برکند طالب و مطلوب گردد چون
طالب و مطلوب برخیزند مطلق پاک گردد چون مطلق پاک گردد از پاکی نعره بیباکی برزند الطلب
ردّ و الطریق سد **مراقبهٔ سی و سوم** ان الله یحب الصابرین یعنی بدرستیکه خدای تعالی دوست
میدارد صابران را فاما اهل مراقبه را باید که از لجام آیهٔ مذکوره باروئی خود را قید کند که بغلط گاه زراعت
مرادات رفتن ندهد بخبر راه نیستی و راه نیستی چه که راست و چپ نگردد و چون راست و چپ نگردد در کب
بقید آید و چون بقید آید از غیریت قید بقید ها و باروئی بقید گردد نعره معدومی بمثال معصوم برآید
الصوفی لا مذهب له **مراقبهٔ سی و چهارم** ان الله یحب المتقین یعنی بدرستیکه خدا دوست میدارد
پرهیزگاران را فاما اهل مراقبه را باید که از پرهیزگاری آیهٔ کریمه مذکوره از خودی پرهیزگار شوند
چنان پرهیز کنند که موی خودی نه بیند و موے خودی نگیرد و موی خودی نبوید اگر همچنین پرهیزگاری
بجا آرد حالش بیجا گردد و دران حین نعرهٔ حیرانی از مکان لامکان برزند ما عرفناک حق معرفتک
مراقبهٔ سی و پنجم ولا تلقوا بایدیکم الی التهلکة یعنی خدای تعالی میفرماید که میندازید دستهای خود را
بسوی هلاک فاما اهل مراقبه را باید که ازین معنی آیهٔ مذکوره دست خود به دریای هلاک بیخودی بیندازد
و چون که دریای خودی بدتر از هفت دوزخ ست همدرین معنی محققی تمام و عارفی مقام میفرماید **فرد**
گر ترا بوی نماند از خودیت ✣ هفت دوزخ پر برآید از بدیت ✣ پس فرض ست که امر خدا بجا آرد
و دست خودی نیندازد و چون از خودی بیخود گردد از هلاک دوزخ خودی خلاص گردد چون از خود خلاص
گردد برضوان بقا پیوندد یعنی جدا گردد چون جدا گردد از فراغت نعرهٔ راحت زند لیس فی الجنة حور
ولا قصور ولا لون ولا عسل ولا نهر الا الله **مراقبهٔ سی و ششم** ان الله علی کل شئ حکیم
بدرستیکه خدای تعالی بر هر چیزے علاج کننده ست فاما اهل مراقبه را باید که از خزانه علاج آیهٔ مذکوره
دوا خورد تا مرض بشریت برخیزد اگر خوردن نداند بدین روش خورد که اول از ماسوی الله پرهیز کند
بعده داروی الله بخورد تا مؤثر گردد مغروری دوتائی برخیزد و چون مغروری برخیزد فرصت
کل شود از خانهٔ خودی بغلبهٔ فرصت کل نعره زنان برآید ان الله ان الله **مراقبهٔ سی و هفتم**
و الله علی کل شئ وکیل یعنی آن خدای تعالی بر هر چیز تدبیر کننده ست فاما اهل مراقبه را باید که تدبیر
معنی آیهٔ مذکوره تدبیر خود را بردارد بفراغت وا رکشد خود را بخدا اسپارد از آنکه همچنین بر بر سر حق باشد

پس تدبیر ثانی ست باید که تدبیر خود گزاشته معصوم طور بخورد و بخسپد والصلوة والسلام **مراقبۂ**
سی و ہشتم الله نور السموات والارض یعنی آن خدای تعالی نور آسمانها و زمین ست فاما
اہل مراقبه را باید که تجلی معنی آیۂ مذکوره خود را سوا رست گرداند تا بحدیکه بیہوش شده بیفتد
و کوه ہستی سوخته گردد کمل گردد چون کمل گردد از قبولش بچشمان انبیاء و اولیاء و خاص و عام
برسد و چون بچشمان برسد در تجلی چشمان محو گردد چنان محو گردد که ہیچ جا یافته نشود بدرجۂ مسکین رسد
و درجۂ مسکین مقام آنست که آن مقام را سرور کائنات و فخر موجودات التجا کرده اند اللهم احینی
مسکینا و امتنی مسکینا واحشرنی فی زمرة المساکین **مراقبۂ سی و نہم** قل الروح من امر ربی خدای تعالی
میفرماید که بگوی ای محمد روح از امر پروردگار ست فاما اہل مراقبه را باید که از امر معنی آیۂ مذکوره موت غفلت
خود را عیسی وار زنده گرداند از انکه روح امر خداست پس از امر خود جدا باشد ح خ گردد بعده
اگر از ح خ رود از جلالیت غیر ست لفظ جحیم سوخته گردد و آن خدای تعالی رحمن رحیم ست
از رحم خویش نقطۂ شفقت بر سر نهد تا رح گردد پس هر کرا عقل باشد از همچنین صاحب رحمن و
رحیم هرگز نگردد و اگر بر گردد جز ملک وی ہیچ جا جای نمی یابد چون جای دیگر بجز ملک وی نمی یابد
باز خجل می شود پس بهتر همین ست که از خ هرگز مدح نمی آید چون مدح نباید کارش کشاده گردد
از دریای عرفان نعره زند فاستقم کما امرت **مراقبۂ چہلم** انی بری مما تشرکون خدای تعالی میفرماید
بدرستیکه من بیزارم بچیزی که شریک میکنید شما فاما اہل مراقبه را باید که از شنیدن بیزاری معنی آیۂ مذکوره
خان و مان خود آتش زند تا لبساط در خانه یک موہم نماند چون موہم نماند مفلس گردد چون مفلس گردد
المفلس فی امان الله گردد چون مفلس فی امان الله گردد پس باید که در صحرای شفقت آن پروردگار
معصوم طور گردد خدای تعالی بر دکرم فرزندی میفرماید کما قوله تعالی المال مالی والفقیر عیالی **مراقبۂ**
چہل و یکم انه یعلم الجهر وما یخفی یعنی بدرستیکه خدای تعالی میداند آشکارا را و چیزیکه پنهان است
فاما اہل مراقبه را باید که از فر سلیمانی معنی آیۂ مذکوره دیو ہستی خود را سلیمان کند تا ظاهر و باطن تسلیم
گردد تسلیم باطن چه که لے یقین گردد و نه غیر دانند نعین از تسلیم ظاهر چه که ہیچ رو مفید نباشد یعنی کاری
از کاری و چیزی از چیزی انکار نکرده و بزبان تسلیم ظاهر و باطن گردد چون تسلیم ظاهر و باطن حاصل کند در میدان احدیت
از چوگان ارادت گوی سر خود پیش نه انداز در تا بکمال رساند چون گوی بکمال رساند نعره لا اله زنان برخیزد **مراقبۂ**
چہل و دوم و یسبح لله ما فی السموات و ما فی الارض یعنی یاد میکنند مر خدای را چیزی که در آسمان ست
و چیزیکه در زمین ست فاما اہل مراقبه را باید که از غوغای آیۂ مذکوره خود را فراموش کند بمثال سنگ

وچون همچنین فراموشی حاصل کند دهنش به دهن نای رسد چون دهنش بدهن نای رسد دران چه بیند
کردرنی ونای آواز یکی ست اگرچه اسم نی ونای یک یک ست چون درین مقام رسد نعره لا اله زنان
برخیزد **مراقبهٔ چهل وسوم** واما بنعمت ربک فحدث یعنی خبر کنید بدانچه خدا تعالی داده ست از
نعمت فاما اهل مراقبه را باید که از سخاوت معنی آیهٔ مذکوره بخل خودی بردارد تا سخی گردد بخل چه خزانهٔ
نیستی را محافظت کند از سخاوت وسخاوت که خزانهٔ هستی برباد دهد از دزدان خطرات هوای فارغ بنشیند
پندار نفسانی برخیزد چون پندار نفسانی برخیزد بر تخت ربانی بنشیند چون بر تخت ربانی بنشیند از غیبت
بادشاهی نعره انصاف زند البخیل عدو الله ولو کان زاهدا والسخی حبیب الله ولو کان فاسقا **مراقبهٔ
چهل وچهارم** ونهی النفس عن الهوی فان الجنة هی الماوی یعنی هرکه بازدارد خود را از حرامها
ومعصیتها از هوای نفس پس بدرستیکه بهشت جای اوست فاما اهل مراقبه را باید که از بازداشت
معنی آیهٔ مذکوره خود را از دوزخ هستی بازدارد به بهشت نیستی در رسد شهباز عالم غیب گردد چون
شهباز عالم غیب گردد در امکان طیران نماید چون در امکان طیران نماید وجود خود را معشوق خود
بیند وخویشش عاشق گردد از حرارت عشق نعرهٔ معشوقی برزند محمد رسول الله **مراقبهٔ چهل وپنجم**
فادخلی فی عبادی وادخلی جنتی خدای تعالی میفرماید که درآ در بندگی ما پس درآی در بهشت فاما اهل مراقبه
را باید که از بزم معنی آیهٔ مذکوره خود را درآرد چون در آن بزم بصدق درآید بنده گردد بنده چه که
اختیار خود بربندد هرکه اختیار خود نه بست آن بنده نیست در بند مراد بنده شده است هرکه بند مراد بگسلد آن را
بنده گویند چون بند مراد بگسلد در بهشت نامرادی درآید چون به بهشت نامرادی درآید ثمر درخت طوبی
چیند چون ثمر طوبی چیند لایموت گردد چون لایموت گردد دریای معرفت موج زند لولو لا اله انا الحق
بیرون برد **مراقبهٔ چهل وششم** علم الانسان ما لم یعلم یعنی خدای تعالی بیاموخت آدم را
آنچه نمیدانست فاما اهل مراقبه را باید که در مدرسه استاد معنی آیهٔ مذکوره درآید وکتاب لا اله الا الله
محمد رسول الله پیش گیرد استاد سبق فرماید که نیست هیچ کس بجز ذات واحد بعده باید که عقدهٔ محمد
رسول الله استاد حل کند چون استاد بکرم خویش جواب راست فرماید خدا ومحمد را بمثال آب وبرف
نماید اگر طالب علم تیزفهم باشد از فرمودن مثل برف وآب وجود برف خود را در بحر احدیت اندازد
ودر اله حین خدا ومحمد را بمثال موج ودریا از مطالعهٔ خود دریابد چون مطالعه غیبه گیرد از ذوق
مستی بزبان ظاهر کند سر یک وجود چون برف ست روح همچون آب اندک تکی نیک بجنبی باز بر
جواب علم الانسان ما لم یعلم ازین معنی ست **مراقبهٔ چهل وهفتم** لن تنالوا البر حتی تنفقوا مما تحبون

خدای تعالی میسر باید هرگز نخواهد رسید نیکوکاری را تا آنکه خرج نکنید شما بچیزے که محبت دارید بآن چیز فاما اهل مراقبه را باید که از غنیمت معنی آیه مذکوره خود را غنی مطلق سازد و غنی مطلق که نه خود ماند و نه خدا چون هیچ نماند احتیاج برخیزد از انکه احتیاج در دوئی ست هرگاه که یکے گردد احتیاج کجا ماند غنی کل گردد از هستی غنیت کل آگاهش بر کل رساند هو الله الغنی و انتم الفقراء

مراقبهٔ چهل و ششم قل هو الله احد الله الصمد یعنی بگوای محمد که خدا یکی ست و پاک ست فاما اهل مراقبه را باید که در بحر احدیت معنی آیه مذکوره وجود خود را بیندازد تا بحدیکه غرق شود چون غرق شود هیچ نماند نه اول نه آخر نه ظاهر نه باطن نه وحدت نه کثرت چون هیچ جا نماند آن زمان مطلق گردد چون پاک مطلق گردد انا الله الاحد الصمد گویان برخیزد

مراقبهٔ چهل و هفتم الحمد لله رب العالمین یعنی سپاس و ستائش مر خدای راست خدای آنکه پروردگار جهانیان ست فاما اهل مراقبه را باید که خرمن ثنای معنی آیه مذکوره خود را در آرد ثنائے حق تعالی را بشنود چون همچنین ثنای میسر آید حروف علت از میان برخیزد و چون حروف علت از میان برخیزد خدای تعالی از کرم خویش علم احدیت پیش وے استاد کند چون علم احدیت استاد شود از خود جدا گردد ملک لایزالی در بساط خود بیند چون ملک لایزالی در بساط خود بیند پندار هستی احدیت خود نتوان کرد الحمد لله رب العالمین الرحمن الرحیم مالک یوم الدین

مراقبهٔ پنجاهم احد فاما اهل مراقبه را باید که معنی احد غور کند و معنی احد آنست که جمله الست چون جمله آن بداند پس هیچ نماند مطلق بے تعین گردد چون مطلق بے تعین گردد و همیشه بے تعین گردد

در بیان سلسلهٔ عالیهٔ نقشبندیه اول مرید را باید که اراده بخدمت شیخ آرد و شیخ را باید که استخاره فرماید کیفیت استخاره چنان ست که دو رکعت نماز بگزارد و بعد از نماز خفتن صد بار سبحان الله و الحمد لله صد بار و الله اکبر صد بار کلمهٔ طیبه صد بار استغفار خوانده بعد ازان سخن نگوید و بدست راست خواب کند فردای روز وی را ذکر گوید کشف شیخ را باید که اول مرید را توجه دهد و تلقین دین و اسلام کند بعد ازان بگوید که مرید من شیخ شدی و او را مرید شیخ خود کند و ذکر قلبی بگوید بتصور اسم ذات که بر قلب خود گفته باشد تا اسم بر جوار قلب خود متمکن شود و جواهر قلب آن گویا آید کشف و تحقیقه مرید را بتصور اسم ذات یا بیاد قلب مشغول کند انگاه از نگاه داشت آن فرماید و از اذکار و اشغال که قبل ذکر قلب گفتن داشت منع فرماید تا تصور ذکر در قلب وی متمکن مستمر گردد کشف مرید را سه چیز ضروری بود دوام راتبه و مستمر بیاد ذکر و همیشه با وضو بودن زیرا که دوام راتبه فیوض و برکات

در بیان سلسلهٔ عالیهٔ نقشبندیه

شیخ بروی میرسد و در استمرار ذکر تصور وی تمام میشود و در ہمیشہ بودن وضو نور قلب آن زیادہ تر
گردد کشف سالک وقتی کہ ذکر قلب را بمرتبہ رساند کہ در حالت خوردن و گفتن و خفتن و رفتن غافل
نشود آنگاہ ذکر لطیفہ گویند درین لطیفہ آن قدر نگاہداشت وارد کہ ذوق و شوق باو سبحانہ تعالے
ویرا بمرتبہ پیدا آید کہ از ذوق و شوق شب و روز بے آرام بود کشف بعد از ذکر لطیفہ نفس ذکر
لطیفہ روح گوید سالک را غلبۂ ذکر در لطیفۂ قلب بیشتر ہمیشہ باشد از لطیفۂ نفس و ذکر لطیفہ نفس
غالب تر بود و ذکر لطیفہ سر مخفی تر از ذکر لطیفۂ روح بعد از ذکر لطیفہ سر او را ذکر لطیفہ خفی و اخفا گویند
وقتی کہ بر ششش لطیفہ وے ذاکر گردد ذکر سلطانی گوید و آن تصور سالک سائر وجود از روز و گر
و مراقبہ ذکر منتہی ست اما ذکر سلطانی ازین ششش ذکر را قدم گاہ نباشد **کشف نفی و اثبات** سالک را
در طریقۂ عالیہ نقشبندیہ بدو قسم باید گفت قسم اول را نفی و اثبات صغیر قسم دوم را نفی و اثبات
کبیر گویند نفی و اثبات صغیر در حالت ذکر قلب گوید و آن چنان ست کہ نفس را در زیر ناف بند کند و لا
را از تحت کتف چپ شروع نماید تا لطیفۂ روح رساند و الا اللہ را از روح گرفتہ بقلب زند
و در ضمن تکرار کلمۂ معنی نفی و اثبات را تصور کند و تکرار کلمۂ طاق میکردہ باشد چنانچہ از سہ تا
بست و یک رساند و از ان بیشتر نگزارد و اگر قوت نگاہداشت نفس بیشتر یابد مدار او را زکشد و بعد
از گزشتن ہر نفس محمد رسول اللہ گفتہ باشد و سہ مرتبہ بگوید ہیچ چیز نمی خواہم جز اللہ
مقصود من اوست محبوب من اوست در سر و عشق سہ مرتبہ درود فرستد ہنگامی کہ ارادہ
خواستن کند فاتحہ بارواح خواجگان بخواند و نفی و اثبات کبیر بعد از ذکر سلطانی بگوید کیفیت آن
چنان ست کہ بعد بند کردن نفس لا را از لطیفۂ نفس تا بہ لطیفۂ خفا کہ در مغز سر ست رساند
از آنجا بر سر لطیفۂ روح بردہ الا اللہ را بر لطیفۂ قلب زند و مراعات آداب در نفی و اثبات کبر
یاد کرد گوید و آن یاد نسبت بے تصور و توہم اسم چرا کہ در یاد از ذکر مذکور رفتن ست پس یاد وے
جل شانہ سالک را باید بہ نگاہداشت آن امر فرماید تا ماسواکہ بہ خاطر اوست بالکل مرتفع شود بجز
یاد وی تعالیٰ دیگرے را در خواطر گاہ قلب وی جائی نماند و خود را بہ تکلف بر آن میداشتہ باشد
تا ہنگامی کہ بے تکلف شود در یاد گیر د شغل حضور کہ حاضری و ناظری با معنی بے کیف سالک را
حضور لی مع اللہ حاصل آید و این سالک را حضور ظلال حضور واجبی تعالیٰ باشد و این حضور
در نماز بیشتر آید از نماز و ظہور این از جذبہ بود کہ سالک را بظلال اصل حضور ذوق میدارد
و درین حضور ذوق و شوق و ولولہ و جوشش بیش باشد از ذکر یاد و مرتبہ این حضور فوق بود از مقام

ذکر یاد و حضور را خوف بسیار بود چه در اقوال و افعال و این حضور از کمالات ولایت اولیاء
ست قدس الله سرہم العزیز بعد از شغل حضور سالک را شغل فنا گوید باین عبارت کہ من
در ہمہ عالم ہیچم موجود مطلق او تعالی ست جل شانہ باید کہ سالک ہستی خود را و ہستی عالم را نزد
ہستی واجب الوجود عدم انگارد تا ہنگامی کہ خود را و عالم را فراموش کند و نسیان ماسوا
ازینجا تحقق آید بنا بر آنکہ ماسوا دانستن خود و عالم ست و قتیکہ زوال علم بر ہستی خود و ہستی
عالم پیدا آید آنگاہ وی را نسیان غیر سبحانہ تعالی متحقق و مقرر ست کشف بعد از شغل فنا این
شغل او را تلقین کند کہ اوست اوست بلکہ ازوست ازین شغل سالک را در رے از معرفت
توحید بکشاید و بروے دو مرتبہ توحید متجلی گردد و یک توحید وجودی و یک شہودی چہ از شغل
اوست اوست توحید وجودی شود و از شغل ہمہ ازوست صاحب توحید شہودی شود و ازین
ہر دو حال بقطع یک دیگر حاصل آیند مر سالک طریق را اما معتبر نزدیک بعضی نقشبندیہ توحید
شہودی بود نہ توحید وجودی بخلاف طریق دیگر کہ درین عصر اند توحید وجودی نزدیک شان معتبر
باشد از توحید شہودی کشف بعد این شغل وی را بعدیت صرف توجہ فرمایند کہ وی را ازین توجہ
فنای فنا حاصل آید بلکہ توجہ ہم نماند توجہ تا ہنگام ست کہ از روے عین و اثر باشد و قتیکہ عین و
اثر باشد اینجا فنا حقیقی حاصل آید و بعضے این فنا را فنا گویند و بعضے این فنا را فنا نفس نامند
و این فنا بحر تجلی ذات امر سالک تحقیق نشود کشف سالک را بعد فنای حقیقی شغل از تجلیات بگوید کہ
تجلی ذاتِ تو بر تجلی صفاتِ تو بر صفاتِ ما و بر سالک در ہنگام سہ تجلیات واجب جل شانہ ہر سہ
قسم ظاہر شود اول تجلی افعالی از پردہ غیب متجلی گردد و در تجلی افعال واجب افعال سالک
ناید و تجلی دوم تجلی صفاتی ست کہ باران تجلی آن صفات سالک عدم گردد تجلی سوم ذاتی ست کہ
نمایان شدن آن ذات سالک رو بہ استتار آرد از سالک نہ اثر ماند و نہ عین کشف سالک را بعد از
ذکر سلطانی تصورے کشف گوید چنانکہ او در تصور اسم ذات در ہر لطیفہ بطریق بے کیفیت فرو ماند
و این سالک را نسبت بہ واجبی جل شانہ از روے بے کیفیت حاصل آید و درین شغل باید کہ سلوک
را در ضمن جذبہ بتمام نماید و فنا فی الشیخ را نیز بعد از ذکر سلطانی حاصل کند زیرا کہ بے فنای شیخ
بہ فنای فی اللہ رسیدن محال ست کشف وقتی کہ سالک از تجلیات و ظہورات موہومات خالی گردد
او را این شغل گوید کہ می بینم او را بے کیف و بے جہت و ازین شغل سالک صاحب مشاہدہ گردد
و وی تعالی جل شانہ را در ہر ذرہ از ذرات مشخصات مشاہدہ کند چنانچہ مولانا جلال الدین رومی رح

نیز اشارہ باین کردہ اند **فرد** ہر کرا از سینہ گردد فتح بابی + او ز ہر ذرہ بہ بیند آفتابی +
و بعد منقطع شدن این مشاہدہ وصل عریان ست کہ کنایت ولایت اولیا ہمین جاست **کشف** بعد
وصل عریان نایافت صرف توجہ بسوے سر فرماید و انچہ در شہود آید حق سبحانہ وتعالی را وراے
آن داند و ذات صفات او را از ادراک و فہم و حس خارج یابد مؤید این حال این بیت ست **فرد**
اینچہ تو بینی ہمہ ہیچ ست ہیچ + بندۂ آنم کہ نمی بینمش + مورد این حال را نایافت صرفی بلے
شائبہ ملاحظہ یافت حاصل ست تا در نایافت خود از روے نفس الامر نباشد اگرچہ از روی کمالات
ویرا حاصل بود این مرتبہ نایافت از ولایت فرشتگان ست از روی صورت بود نہ از امر حقیقت
کشف ظہور ولایت کبریٰ بعد ولایت علیا ست چراکہ نایافت صاحب صاحب یافت میگردد پس
نایافت فزون تر بود از یافت و نسبت نایافت در مرتبہ مجہول الکیف باشد و نسبت یافت در مرتبہ
معدوم الکیف از اینجاست کہ ولایت کبریٰ ذات در پردۂ صفت ہو الظاہر ملحوظ ست و حضور
علم حضور و حضور حضور دران ملاحظہ واقف بخلاف ولایت علیا کہ ذات ملحوظ در پردہ ہو الباطن
ست و نایافت یافت خور سند ست بلکہ صاحب مقام نفس نایافت یافت واجبی را محال لایکن
میداند این از کمال تنزیہ و تقدس ولایت علیا ست **کشف** بعد از ولایت کبریٰ سیر در کمالات
نبوی ست و در کمالات نبوت عدم یافت و نایافت بود زیراکہ صاحب کمالات نبوت را معیت
و اقربیت بذات وی تعالی جل شانہ حاصل آمدہ است کہ دران معیت نہ یافت ست نہ نایافت
بنا بر اتحاد بیچون بہ بیچون از آن کہ حقیقت انسان بیچون ست وقتی کہ بہ بیچون پیوست پس
نسبت معیت حاصل گردد و از اینجا او را عدم یافت و نایافت ہر دو حاصل شود و مرتبہ حق الیقین
در متوطن بتمام انجا میداین ست نہایت سلوک بدانکہ در سلسلۂ عالیہ نقشبندیہ بنای کار بر سہ
طریق قرار یافتہ **اوّل** طریق توجہ و مراقبہ معنی بیچون و بیچگون بے شبہ و بے نمون کہ آن را
اسم مبارک اللہ مفہوم میشود بے توسط عبارت عربی و فارسی وغیرہما ملاحظہ نمایند و بجمیع
مدارک و فوائد آن متوجہ شوند تا بے تکلف دوام آگہی دست دہد و بفنا رفنا کشد **دوّم** طریق رابطہ
است و آن توجہ بصورت شیخ ست کہ **فانی فی اللہ و باقی باللہ** چنانچہ غیبت و بیخودے
روی نماید و صورت آن برزخ کہ جہت تشکل اوست از نظر ساقط شود و در بحر شہود ذات و حق
سبحانہ جل شانہ جانب علو ست بیفگند **سوّم** طریق ذکر لا الہ الا اللہ ست بطریق خفیہ کہ
جامع معنی نفی و اثبات ست طریق اول اعلیٰ است لیکن حصول آن پیش از تصرف جذبہ در وجود سالک

تحذرے وارد ودوم کہ طریق رابطہ ہست اقرب طریق و منشار ظہور عجائب وغرائب ست و سوم
طریق احکم و اساس کار روی محکم ست آصل در سلسلۂ نقشبندیہ این ذکرست کہ الصاق کند
زبان را بکام وحبس نفس کند وشروع بکند از کلمۂ لا درحالتی کہ ابتدا کنندہ است از ناف و
کشندہ ہست آن را بجانب دماغ بعد ازان میل دہد بکلمہ الہ بجانب کتف یمین و یا لا الہ بجانب
یسار پس بضرب قوی بر فضاے دل زند بحیثیتی کہ اثار ضرب بر جسد ظاہر شود وصورت این
ذکر چنین پیدا شود کہ در خطوط محسوس نمائی و این صورت کہ کلمۂ لا ست پس این صورت گری
خود را نیست ونفی کند وحق را ثابت کند و بہ لسان قلب بگوید **الٰہی انت مقصودی و**
رضاک مطلوبی ومی باید کہ بر ظاہر سالک ہیچ حرکتی درین نفی و اثبات محسوس نشود
ودر ہر حبس او تا راذ کار نماید در نوبتی کہ تصریح نفس خواہد کند **محمد رسول اللہ** بزبان
قلب بگوید و اثر این ذکر این ست کہ منتفی گردد بہ نفی ومثبت گردد بہ اثبات چون عدد اگر
متجاوز از بست و یک شود و اثر آن بر و مترتب نشود و بیخودی و محویت روی نماید پس
از سرگیرد کہ در شرطے خطا گردد والبتہ این ذکر حالت اثر خود ست ❊

فصل نوزدہم در ذکر جانوران - در بیان شکرخورہ وغیرہ شکرخورہ حضرت بندگی سید

فصل نوزدہم در ذکر جانوران

محمود قدس اللہ سرہ جنگل پلاس خواجہ بودند کہ پدر ایشان را براے تعلیم علم زدہ بودند
حضرت ایشان طاقت تاب آوردن نتوانستند از مادر و پدر جدا شدند خود را در بادیہ انداختند
ایشان را ہیچ علمی و فکرے وذکرے و معرفتی حاصل نبود و مغموم شدہ در زیر درختی رفتہ نشستند
بعد از سوم روز شکرخورہ بران درخت نشست و **توئی توئی توئی** آغاز کرد سید را آواز
جانور بسیار خوش آمد بہمان نوع **توئی توئی** آغاز کردند بعد از یک سال مکاشفہ شد و جلسہ
معین نیست وم را نگاہدارد چندان **توئی توئی** بسرعت کند کہ بیطاقت شود چون طاقت نماند
باز از سر گیرد **ذکر چغد** مولانا روم از حضرت **شمس تبریز** نقل کردند کہ جانورے بر کنگرۂ
عرش نشستہ سرنگون کردہ ذکر میکرد باید کہ جلسۂ معہود نگاہدارد **حقفقم حقفقم حقیقی** گویان سہ ضرب
جانب راست بتصور **یا رحمٰن یا رحیم یا رفیع** و **لقفقم لقفقم لقیقی** گویان سہ ضرب جانب
جیب بتصور **یا بدیع یا باعث یا بدوح** و **حقفقم حقفقم حقیقی** گویان سہ ضرب جانب
پیش کند بتصور **یا قدوس یا سبوح یا سبحان** چون ذاکر باین ذکر مشغول شود ظاہر
زبان آن الفاظ گوید و باطن باین اسمار حق تعالیٰ را متصور باشد فائدہ این ذکر بے نہایت ست

از عمل ظاهر خواهد شد ضربها از مرشد معلوم خواهد شد **سند ذکر جنید** نوع دیگر در باید جلسهٔ
مذکور نگاهدارد اول بنیه ضرب بطرف راست برین سند بکند ضرب اول حقّقهم گویان بر سر زانوی
راست و ضرب دوم حقّقهم گویان بطرف پهلوی چپ خم خورده بدهد باز سر را بزانوی راست
برده حقیقی گویان بجانب پهلوی چپ خم خورده ضرب سوم بدهد بتصور **یا رحمن یا رحیم**
یا رفیع و همچنین لقّقهم لقّقهم یقیقی گویان بتصور **یا بدیع یا باعث یا بدوح**
بطرف چپ کند همچنان حقّقهم گفته اول میان دو زانو حقّقهم گفته در خود بجانب خم خورده ضرب
دومی کند باز سر را میان دو زانو برده حقیقی گویان بجمله بر آمد ضرب سومی در خود بجانب
پشت خم خورده بدهد بتصور **یا قدوس یا سبوح یا سبحان** باز از سر آغاز کند
در بیان ذکر عنقا باید که دو زانو بنشیند و هر دو دست بر هر دو زانو نهد یا گویان بر پستان
چپ ضرب کند بعده متصل از تحت ناف هو گویان دم را بالا کشد همچنان ضربے باکشش بر پستان
راست و صدر نگاه دارد که پیاپے درین ذکر مشغول باشد تا آشیانهٔ عنقا بے نشان در هر نشان
یابد **ذکر یا هو و ذکر هو هو** چنان زیادتی کند که شعور مرتفع گردد **و ذکر هو حی** چون مرتبهٔ غیب را
مشاهده کند باین ذکر مشغول بماند و ذکر فانی باقی وجود ممکن را به بیند و بقا رواجب الوجود باقی داند
باید که درین ذکر مشغول بماند **ذکر هو الاول هو الآخر** نیز گوید ذکر هو الاول هو الآخر هو الظاهر
هو الباطن باید که جلسهٔ مذکور نگاهدارد **هو الاول** گویان بر پهلوے راست **هو الآخر**
بر پهلوے چپ **هو الظاهر** در میان دو زانو **هو الباطن** در خود ضرب کند ٭

فصل بستم در انواری که در حال مراقبه و ذکر حاصل شود چون ذکر قلبی حاصل گردد
انوار ظاهر شدن گیرد گاه در خود و گاه در خارج از خود اما در خود در دل یا در سر یا در دست
راست یا در دست چپ و این تمام محمودست و گاه در تمام بدن و این نادرست اما در خارج
از خود گاه از یمین و گاه از جانب سر و گاه از جانب پیش و این محمودست والحاصل سالک را
درین مرتبه ماندن و عاشق انوار گشتن چیزے نیست و آن را که در طی این منهج هیچ نوری پدید
نیاید سلوک او اسلم ست و امید وصول او اقرب اگر از کتف راست نور سفید ظاهر شود
آن نور **کراماً کاتبین** ست که ایشان اعمال حسنه می نویسند و اگر از طرف چپ ظاهر شود و مثلے اتصال
کتف آن نور **مرشد** ست آن رفیق راه ست که الرفیق ثم الطریق ثابت ست و اگر نورے از
پیش ظاهر شود یعنی از جانب قبله آن نور محمد ست صلی الله علیه وسلم که هادی طریق مستقیم او ست

فصل بستم در انوار یکه در حال مراقبه و ذکر حاصل شود

واگر از کتف چپ پیدا شود آن نور ملائکه کاتب سیئه است اگر نوری بے اتصال کتف چپ
ظاهر شود آن نور ابلیس ست و نیز اگر از چپ بینی که پیرے معمر و عصا و تسبیح بدست گرفته شده
آمد بدانکه آن ابلیس ست و اگر نورے از بالا یا پس ظاهر شود بعد رفتن او حضور در خاطر
ماند و اشتیاق در طلب غالب بود آن نور از حضرت صمدیت ست اللهم ارزقنا وایاکم
واگر نوری از بالای سینه و ناف ظاهر شود و رنگ آتش و دود دارد آن خناس ست
واگر دگر نورے از دل ظاهر شود اگر سفید باشد که بزردی زند پس آن نور دل ست واگر
سفید خالص باشد پس آن نور روح الاعظم ست که در دل طالب تجلی کرده هیأت
خود نموده و نورے که بصورت آفتاب باشد آن نور روح ست واگر بصورت قمر باشد آن
نور دل العظمة لله سالک دائم باید که خاطر نگاه دارد و نگذارد که خاطر او بجائے رود هر جا که رود
حالش می آرد چنانکه پیش بجائی نرود مگر بامردی رود تا در اندرون وی نورے پیدا آید بمقدار
ستاره و آن ستاره بمرور ایام بمقدار ماه شود و آن ماه بمرور روزگار و مجاهده و اذکار بسیار
همچون آفتاب گردد تا او را بیش حاجت بفکر و اندیشه نباشد و همه چیز او را معائنه گردد اما طالب
صادق بهیچ یکی ازین انوار سر فرو نیارد و انشراح نگیرد

فصل بست و یکم در علامت آوازها. علامت آواز شیطانی و رحمانی نیز باید دانست اگر
آواز از طرف پیش آید بداند که رحمانی ست و از طرف پس آید بداند که شیطانی ست و اگر
آواز از جانب راست آید بداند که رحمانی ست واگر آواز از جانب چپ بیاید بداند که شیطانی
ست اگر آواز از جانب آسمان بیاید بداند که رحمانی ست واگر آواز از جانب زمین بیاید بداند که
شیطانی ست واگر آواز از جانب شکم آید به خدا و پیران التجا نماید اگر رحمانی بود باز بیاید
واگر شیطانی بود دفع شود والله یقول الحق وهو یهدی الی سبیل الرشاد

تمت

فصل بست و یکم در علامت آوازها

خاتمة الطبع

الحمد لله والمنة که درین زمان فرخی توامان کتاب فیض انتساب تزکیة القلوب المنسوب نظام القلوب از تصنیف سالک مسالک
طریقت واقف اسرار حقیقت حضرتنا و مولانا نظام الملة والدین اورنگ آبادی چشتی قدس سره بخط خوب بکاغذ مرغوب
بتصحیح تام و تنقیح مالاکلام از اهتمام جناب مولوی محمد عبد الاحد صاحب سلمه الله تعالی حسن انطباع یافته مطلوب خواطر عاشقین و مرغوب
طبائع کاملین گردیده